

Bijlage 1: Curriculum Vitae: Wytze Patijn

Naam Patijn
Voornaam Wytze
Geboortejaar 1947
Nationaliteit Nederlandse

Opleiding

1966 – 1970 Opleiding architectuur tot en met kandidaatsexamen TU Delft
1974 – 1976 Eindstudie ingenieursexamen over woningdifferentiatie en diversiteit in de woningbouw

Loopbaan

1976 – 1987 Architect en hoofd van bureau Ontwerpresearch van de dienst Volkshuisvesting Rotterdam
1987 – 1998 Zelfstandige architectenpraktijk te Rotterdam
1993 – 1995 Hoogleraar Architectonisch Ontwerpen, woningbouw en woonomgeving, Faculteit der Bouwkunde, TU Delft
1995 – 2000 Rijksbouwmeester Ministerie VROM
1998 – heden Architect en directeur KuiperCompagnons

Nevenfuncties

- Voorzitter Stichting Museumparkvilla's i.o., vanaf 2003
- Lid Raad voor Cultuur, vanaf 2003
- Bestuurslid Prins Bernhard Cultuur Fonds Zuid-Holland, vanaf 2001
- Bestuurslid van de stichting AIR, vanaf 2000
- Bestuurslid van de stichting Volten, vanaf 2000
- Bestuurslid Rotterdam Culturele Hoofdstad 2001
- Voorzitter jury European 4 en jury European 6, 1997, 2001
- Bestuurslid Raad van de Kunst, 1981 - 1984
- Voorzitter jury Kruisplein Rotterdam 1983
- Diverse internationale workshops, o.a. Wrocław, Tel Aviv en Istanbul
- Diverse jurylidmaatschappen, w.o. Archiprix, Betonprijs, Royal Wonen, Stawon prijsvraag ontwerp nieuwe woningbouw, Roomveldje Enschede

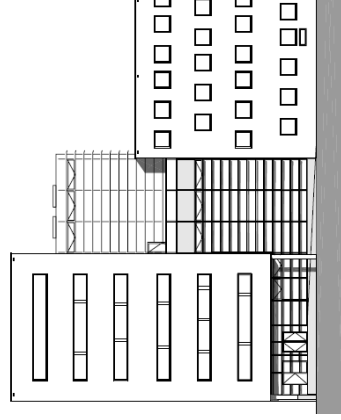
Selectie van projecten

2004 - heden	Stedenbouwkundig plan voor de woonwijk Presikhaaf 2 in Arnhem. Opdrachtgever: Stichting Portaal.
2003 - heden	Nieuwbouw Bloedbank te Amsterdam. Opdrachtgever: Sanquin.
2003 - heden	Alphen aan den Rijn. Coördinerend architect stationsomgeving. Opdrachtgever: Gemeente Alphen aan de Rijn.
2003 - heden	Supervisie op de bouwplannen en inrichtingsplannen voor het gebied In de Goede Aarde in Boxtel. Opdrachtgever: Gemeente Boxtel.
2002 - heden	Supervisie Masterplan Dakpark Vierhavensrip Rotterdam. Opdrachtgever: DS+V Rotterdam.
2002 - heden	Assen. Masterplan voor het Wilhelminaziekenhuis. Opdrachtgever: Wilhelminaziekenhuis.
2002 - heden	Katwijk. Stedenbouwkundig ontwerp voor het terrein van het Zeehospitium. Opdrachtgever Rijnlands Zeehospitium
2001 - 2002	Utrecht. Ruimtelijke visie voor de vooroorlogse wijk Ondiep. Opdrachtgever: Gemeente Utrecht
2001 - heden	Leiden. Beeldkwaliteitplan voor de Aalmarkt en omgeving. Opdrachtgever: Gemeente Leiden
2001 - heden	Enschede. Restructurering van de Drentse buurt. Opdrachtgever: woningcorporatie De Woonplaat.
2001 - heden	Kampen, Berkterrein. Stedenbouwkundig en architectonisch plan voor een oud industriegebied. Opdrachtgever: Mateboer Ontwikkeling BV.
2000 - 2004	Vlissingen. Monumentale verbouwing Stadhuis. Opdrachtgever: Gemeente Vlissingen.
2000 - 2001	Leeuwarden, Kenniscampus. Stedenbouwkundige Studie. Opdrachtgever: Gemeente Leeuwarden.
2000 - heden	Rotterdam, Vreewijk. Pilotproject voor vernieuwing Vreewijk. Opdrachtgever: VL Wonen, 120 woningen Lange Geer en Meiendaal.
2000 - 2002	Rotterdam. Toekomstvisie 2030, Oude Westen Rotterdam. Opdrachtgever: Nieuwe Unie/Gemeente Rotterdam.
1999 - heden	Enschede, Pathmos. Stedenbouwkundige Studie voor de wijk Pathmos. Opdrachtgever: De Volkswoning.
1999 - 2003	Den Haag, Ambassade Volks Republiek China. Opdrachtgever: Ambassade Volks Republiek China
1997 - 2002	Rotterdam, renovatie en nieuwbouw politiebureau. opdrachtgever: Politie Rotterdam Rijnmond.
1997 - 2001	Hilversum, Slachthuisplein / Eksterstraat. Twee stadsvernieuwingslocaties: pleinwandbebouwing om Slachthuisplein (van architect Dudok), en bebouwingsstudie voor woningbouw op plein Eksterstraat. Opdrachtgever: Woningstichting Dudok.
1997 - 2000	Rotterdam, Delfshaven. Renovatie van pand aan Aelbrechtskolk 53. Opdrachtgever: Stadsherstel Historisch Rotterdam.
1996 - 2002	Eindhoven, Supervisie TU. Supervisorschap bouwplannen en ontwikkelingen voor het Hoofdgebouw TUE, en stedenbouwkundige studies en kwaliteitsverkenningen. Opdrachtgever: TU Eindhoven.
1996 - 2001	Zwolle, Schildersbuurt. Stedenbouwkundige studie en ontwerp voor de Schildersbuurt te Zwolle met winkels, bedrijfsruimten, een buurtcentrum en ruim 170 woningen onder andere voor ouderen. Opdrachtgever: Woningstichting Openbaar Belang.
1995 - 2000	Hoek van Holland, Complex J.J.P. Oud. Restauratie van het lange blok in Hoek van Holland (46 woningen en 2 winkelruimten).
1994 - 1998	Opdrachtgever: Woningbouwvereniging Hoek van Holland.
1994 - 1998	Groningen, Mortuarium Academisch Ziekenhuis. Ontwerp van mortuarium en obductieruimte. Opdrachtgever: Academisch Ziekenhuis Groningen.
1994 - heden	Groningen, Voorzieningsgebouw Academisch Ziekenhuis. Ontwerp van voorzieningsgebouw ten behoeve van de ondersteunende functies voor het Academisch Ziekenhuis te Groningen, zoals de keuken, wasserij, werkplaats, technische dienst. Opdrachtgever: Academisch Ziekenhuis Groningen.
1994 - 1998	Zwolle, De Wipstrik. 110 studenten, gezins- en ouderenwoningen, rondom twee hoven in de vooroorlogse wijk de Wipstrik. Opdrachtgever: Woningstichting Savo.
1994 - 1997	Amsterdam, Herinrichting Mercatorplein. Herinrichting plein en aanpassing verkeersroutes (oorspronkelijk ontwerp H.P. Berlage,

1993 – 1996	1924) met ondergrondse parkeergarage en reconstructie kiosk als entree. Opdrachtgever: Stadsdeel De Baarsjes. Rotterdam, P.C. Hooftplein, Spangen. Stadsvernieuwingproject met 64 woningen boven winkel / bedrijfsruimten in de wijk. Opdrachtgever: Woning Bedrijf Rotterdam.
1993 – 1998	Amsterdam, Reconstructie Noordwand van het Mercatorplein (oorspronkelijk ontwerp van H.P. Berlage, 1924) 24 woningen en horeca bestemming, Amsterdam. Opdrachtgever: Woningbouwvereniging Het Oosten.
1993 – 1996	Polen, Woningbouw Polen. 159 laagbouwappartementen in Wrocław, Polen. Opdrachtgever: Woningbouwvereniging Vreewijk Lombardijen.
1993 – 1996	Den Haag, Toren van Oud. Restauratie van bestaande hoteltoeren van J.J.P. Oud tot woontoren met 8 huurwoningen en 9 kantoren. Opdrachtgever: Woningbouwvereniging 's-Gravenhage.
1991-1993/1997	Groningen, Energiecentrale Academisch Ziekenhuis. Ontwerp van energiecentrale, aanpassing van bestaand gebouw voor het Academisch Ziekenhuis te Groningen. Opdrachtgever: Academisch Ziekenhuis Groningen.
1991 – 1994	Groningen, Parkeergarage Academisch Ziekenhuis.
1991 – 1994	Amersfoort, Kantoorgebouw met 25 appartementen erboven aan de Hooglandseweg. Opdrachtgever: Wonen Amersfoort.
1991 – 1992	Sassenheim en Rotterdam, Keet van Oud. Reconstructie houten directiekeet 'Oud Mathenesse' van J.J.P. Oud. Opdrachtgever: Sikkens Foundation en Akzo Coatings met Woningbedrijf Rotterdam West.
1990 – 1996	Groningen, Binnenstraat Academisch Ziekenhuis. Interieurontwerp binnenstraten, met o.a. kindertheater, museumproject en beelden-, Indische, en klassieke tuinen. Ontwerp van parkeergarage, ruimte voor 700 auto's voor de bezoekers van het Academisch Ziekenhuis te Groningen. Opdrachtgever: Academisch Ziekenhuis Groningen.
1990 – 1995	Groningen, Hal Academisch Ziekenhuis. Ontwerp van de centrale ontvangthal. Interieurontwerp met o.a. balie en winkels. Opdrachtgever: Academisch Ziekenhuis Groningen.
1990 – 1993	Rotterdam, Stadsvernieuwing Milder, Het Nieuwe Westen. 24 woningen in het stadsvernieuwinggebied. Opdrachtgever: Woningstichting Onze Woning.
1990 – 1993	Amersfoort, Wintertuin Tropical Garden, Kattenbroek. 18 woningen, waarvan twee met een praktijkruimte en een gemeenschappelijke overdekte wintertuin. Opdrachtgever: Wonen Amersfoort.
1989	Groningen, Studie hoofdtoegang en zuidpunt, Academisch Ziekenhuis. Stedenbouwkundig plan voor ontsluiting van het ziekenhuis en woningbouw met voorzieningen op de zuidpunt. Opdrachtgever: Academisch Ziekenhuis Groningen.
1988	Den Haag, Groothandelsmarkterrein. Meervoudige opdracht voor het groothandelsmarkterrein in Den Haag, gestapelde woningbouw in de vorm van 'hofblokken' om een parkstrook, diverse woningtypen. Opdrachtgever: Gemeente Den Haag.
1925/1986-1995	Rotterdam, Restauratie Kiefthoek van J.J.P. Oud. Restauratie op basis van de volledige reconstructie naar een project van 195 woningen, 2 winkelruimten en een museumwoning. Opdrachtgever: Woning Bedrijf Rotterdam Zuid.
1986 – 1989	Rotterdam, Prefabricage project Kralingen. 142 woningen en bedrijfsruimte, herstructureringsproject in stadsvernieuwing. Opdrachtgever: Woning Bedrijf Rotterdam.
1979 – 1982	Rotterdam, De Filtergebouwen, Kralingen. Monumentale verbouwing van twee voormalige snelfiltergebouwen tot woongebouwen op het voormalige drinkwaterleidingterrein. Opdrachtgever: Maatschappij van Volkswoningen.

Bijlage 2: Projectvergelijking

Sanquin Bloedbank Noordwest, Amsterdam
(2004 - 2007)

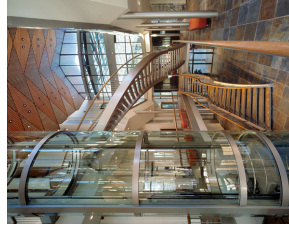

Ambassade Volks Republiek China, Den Haag
(1999 – 2002)

Beide gebouwen bestaat uit 2 delen, de een gekoppeld met een transparante atrium (Sanquin), de ander boven- en ondergronds verbonden door een glazen doorgang (Ambassade).

Stadhuis Vlissingen, Den Haag
(2000 – 2004)

De trap die toegepast is bij het Stadhuis wordt ook toegepast in het ontwerp van Sanquin alsmede de transparante lift in de grote open ruimte.

Gezondheidscentrum De Reef, Ypenburg, Den Haag
(2002 – 2005)

De kozijnverdeling en het 'oog' van het gebouw komt ook terug in het ontwerp van Sanquin.

Bijlage 3: Ambassade Volks Republiek China, Den Haag

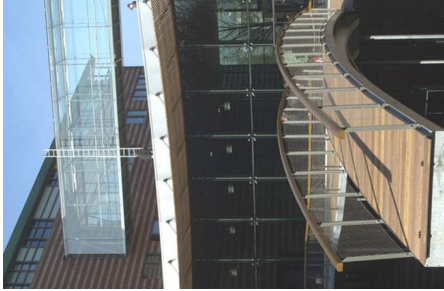
Project gegevens: Chinese ambassade	
Korte omschrijving van het project:	Ontwerp Chinese ambassade met representatieve ruimtes, publieksruimtes, kantoren, fitness en keuken en de inrichting van de tuin.
Naam opdrachtgever en vestigingsplaats:	Embassy of People's Republic of China te Den Haag
Omvang van het project in m ² :	6.435 m ²
Bijdrage van het bureau:	Architectuurontwerp, opdracht VO t/m directievoering, tuinarchitectuur.
Opleveringsdatum:	2002

Het gebouw bestaat uit twee afzonderlijke delen met elk vijf bouwlagen verbonden met een bovengrondse- en een ondergronds doorgang. Zo hebben de gebruikers van het gebouw een ook een direct zicht op de omgeving.

De bovengrondse verbinding bestaat uit een grote ontvangstruimte. Door de glazen ontvangstruimte heen is de tuin zichtbaar met aan het eind daarvan de monumentale villa, die voorheen als ambassadeurswoning in gebruik was en nu dienst doet als kantoor. Doordat deze met geheel glazen puien aan weerszijde is uitgevoerd valt zij als het ware weg en toont de ambassade zich als een dubbele villa. De ambassade verbindt zich hiermee op een sierlijke manier met haar omgeving. De gevels zijn opgetrokken uit oranje-rode bakstenen in combinatie met kalksteen. De gebogen daken hebben een koperen bekleding. De ondergrondse verbinding tussen de twee gebouwen beslaat twee lagen. Daglicht valt binnen door de grote sparing in de tuin.

De brug is speciaal voor dit project ontworpen, een architectonische staalconstructie met een kozijnloos glazen dak, gevels en beloopbare glasvloer. Kantoorgebouwen zijn voorzien van een goede zonwering. Naast de vraag om goede zonwering wil men een gevel met uitstraling ontwerpen. Met grote glasoppervlaktes ontstaat er veel inzicht, met de toepassing van schuifluiken wordt deze minder.

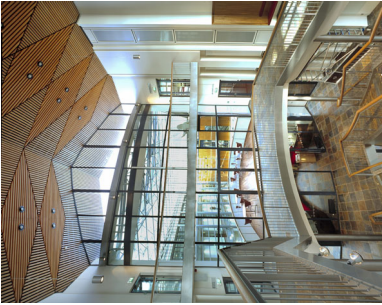
De Chinese ambassade is een gebouw met zowel een publieksfunctie als een representatieve functie. Bovendien is in dit gebouw een ondergrondse parkeergarage en een aantal appartementen gerealiseerd.

Bijlage 4: Verbouwing en renovatie Stadhuis, Vlissingen

Projectgegevens: Stadhuis Vlissingen	
Korte omschrijving van het project:	Renovatie en nieuwbouw Stadhuis met representatieve ruimtes, publieksruimtes, kantoren, stadskoffiehuis en de inrichting van het plein.
Naam opdrachtgever en vestigingsplaats:	Gemeente Vlissingen te Vlissingen
Omvang van het project in m ² bruto oppervlak:	9.300 m ²
Bijdrage van het bureau:	renovatie en nieuwbouw , interieur en inrichtingsplan. Totaal engineering: VO, DO, bestek, bestek- en werktekeningen, bouwdirectie en projectmanagement.
Opleveringsdatum:	November 2004

Het stadhuis dat stamt uit 1965, heeft een metamorfose ondergaan. Architect Wytze Patijn, van KuiperCompagnons, vond dat het gemeentehuis te veel gekenmerkt werd door voornaamheid, strengheid en beslotenheid. Het stadhuis moet toegankelijk zijn voor iedereen. Hij wilde het gebouw moderniseren en lichter en transparanter maken. Het stadhuis heeft een glazen voorgevel en is opgetrokken uit warmrode gemetselde gevel. In haast elke ruimte valt daglicht binnen. De verlichting is opvallend. In de grote publiekshal hangen lichtkoepels en in de raadszaal een 'lichtwolk'. Het stadhuis is nu een transparant en uitnodigend gebouw, passend bij de moderne tijd en ontdaan uit de strengheid en voornaamheid. Op de vloer liggen Chinese leistenen, die roestbruin kleuren, die ook bij Sanquin bloedbank zal worden toegepast.

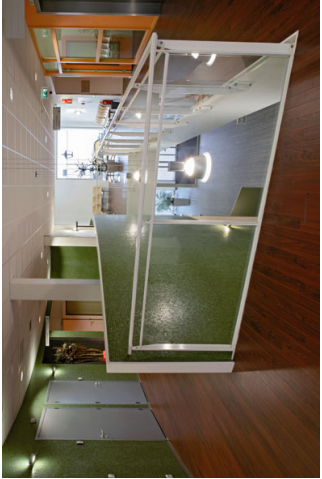

Voorgevel Stadhuis Vlissingen

Bijlage 5: Gezondheidscentrum De Reef, Ypenburg, Den Haag

De Reef, Ypenburg	
Korte omschrijving van het project:	Nieuwbouw van een gezondheidscentrum: vier poliklinieken, zes huisartsenpraktijken, fysiotherapiepraktijk, GGZ en flexibel verhuurbare ruimte
Naam opdrachtgever en vestigingsplaats:	Bohemen Vastgoed te Leidschendam
Omvang van het project in m ² bruto oppervlak:	2.932 m ²
Bijdrage van het bureau:	VO, DO, bestek- en bestektekeningen, uitvoeringstekeningen en esthetische begeleiding. Interieurontwerp is in latere instantie met de Reinier de Graaf Groep overlegd en als separate opdracht door KuiperCompagnons uitgevoerd. Deze opdracht is deels in uitvoering (vaste inrichting) en deels nog in ontwerp (losse inrichting).
Opleveringsdatum:	2005

Het gebouw is terughoudend vormgegeven, maar doordat de schaalgrootte, kleur en compositie afwijkend zijn van andere gebouwen in de omgeving is duidelijk dat het om een bijzondere functie in de wijk gaat. Het gezondheidscentrum huisvest niet alleen artsen maar ook poliklinieken, GGZ-praktijk, orthodontisten, een apotheek en diverse andere praktijken, wat in Nederland vrij uniek is. Op deze plek bevindt zich de apotheek. De gevel bestaat uit langwerpige kozijnen waarachter zich de spreek- en behandelkamers bevinden. Lage ramen zorgen voor privacy, de bovenlichten zorgen voor lichte en optisch grote kamers. Grote vierkante ramen geven de plaats aan van wachtruimten in het gebouw, waardoor steeds een prachtig uitzicht is gewaarborgd. Deze wachtruimten zijn als terrassen in het gebouw aangebracht. De entreehal wijkt in materialisering en vorm volkomen af van de buitengevel. Zachte ronde vormen die samen een "smaragdwand" vormen begeleiden de route naar de diverse functies. Warme, prettige materialen en kleuren zijn toegepast, zoals natuursteen, glasmozaïek en vloermaterialen met houtachtig uiterlijk, waardoor het interieur contrasteert met het doorgaans typische, saaie karakter van gezondheidszorg.

Gezondheidscentrum De Reef

Bijlage 6: Architect@NAi, Lezing: Wytze Patijn

Donderdag, 13 april 2006, 18:30
Wytze Patijn
over het beeldend vermogen van architectuur
Wytze Patijn (1947) heeft zich vanaf het begin van carrière verzet tegen de blinde aanvaarding van het programma als voldongen feit. Het ontwerpen moet volgens Patijn juist beginnen met een kritisch onderzoek en interpretatie van het programma. Dit onderdeel van het ontwerpproces is volgens hem beslissend voor een ontwerp dat diversiteit en flexibiliteit van gebruik mogelijk maakt. Hij keert zich dan ook tegen de reductie van architectuur tot vormgeving, waarmee de gewenste diversiteit vooral in het ontwerpen van een gevarieerd beeld gezocht wordt.
"Zonder stedenbouw geen architectuur" stelt Wytze Patijn. Hij is dan ook erg geïnteresseerd in de maatschappelijke en stedenbouwkundige context van een project. Wanneer architectuur een onderdeel wordt van de meervoudige stedenbouwkundige structuur, ontstaan er mogelijkheden voor nieuwe verbanden en vernieuwingen van het sociale leven. Architectuur kan hier een bijdrage aan leveren, mits ze gevoeld wordt door het besef van traditie en historische ontwikkeling en niet wordt gereduceerd tot autonome vormgeving.
Tijdens deze lezing zal Wytze Patijn ingaan op het belang van de traditie en het beeldend vermogen voor de maatschappelijke en culturele betekenis van architectuur.
Bron: www.nai.nl

Introductie door Olaf van de Wal:

"We gaan het niet zomaar over architectuur hebben vanavond.

Nee, het zou meer dan architectuur zijn.

Vandaag zal Wytze Patijn het woord voeren. Ik ken het werk van de heer Patijn van nabij, vooral voor wat hij met Groningen gedaan. Met zijn ingrepen in het Academische ziekenhuis heeft gedaan. Waarom kende ik het zo goed, ik woonde er vlak naast. Ik zag het veranderen van een wat ongeïnspireerde utiliteitsbouw tot een gebouw met presence, tot zou je kunnen zeggen een gebouw waarde liefde voor de ruimte, een liefde voor de gebruikers uitsprekt. Zou dat meer dan dan meer dan architectuur zijn of is dat maar architectuur

daadwerkelijk zou moeten om draaien. Wytze heeft in zijn loopbaan van architectuur, rijksbouwmeester, hoogleraar en straks ook decaan van het TU Delft ruimschoots de kans gehad en gegrepen om zijn visie over het vak te verwoorden. Illustratief zou je kunnen zeggen is wellicht wat over er hem geschreven is tijdens zijn afscheid als rijksbouwmeester . In 1 zin wordt namelijk de 9 grote projecten genoemd, uit de architectuurnota samen met de verkiezing voor het mooiste toilet. En tevens zou je kunnen zeggen in architectuur de schaalstructuur waar de zou moeten bewegen in zijn ogen en hij sprak op dat moment ook zorg uit. Het vak, zei hij, wordt bedreigd door 2 vormen van armoede. Om te beginnen: liefdeloosheid en ondeskundig bouwen maar daarnaast is er ook nog het gevaar voor kwaliteitsdaling als gevolg van toenemende bureaucratisering, dat was 5 jaar geleden. Na 5 jaar als partner in Kuipercompagnons vraagt hem opnieuw zich uit te spreken. De titel van deze lezing is: meer dan architectuur."

Wytze Patijn:

"Ik laat u een beeld zien van een schoenmaker. Ik zou u dadelijk vertellen wie precies is op de foto en ik lees een klein stukje voor uit 1986. We zitten in een stadsvernieuwingsgebied in Kralingen en heeft een stadsvernieuwing plaatsgevonden of ga plaats vinden. Ik lees een stukje voor. Een van de bedrijven die door de stadsvernieuwing moest wijken was de schoenmaker. De wijk werd aangepast aan de eisen van de tijd en daarom voldoet deze schoenmaker niet. Zijn eisen waren te bescheiden. In ieder geval te afwijkend voor het nieuwe norm. Hij wilde graag terugkeren in de straat waar hij zijn hele leven heeft gewoond en gewerkt. Hij houdt de weg op maar het is niet gelukt en voor de weg behouden. Iedereen in de buurt en hij heeft trouwe. Hij verlangde zich slechts 1 enkele ruimte: wonen en werkplaats tegelijk, zodat hij vanuit zijn bed alles met 1 blik kon overzien. Zijn motorfiets, zijn leest, kartolmachines, schulpmachines en ander gereedschap binnen het gezicht. Hij rekende lage prijzen en was daar tevreden mee, als hij er maar van kon leven. Met niet meer economische maatstaven was zijn bedrijf niet levensvatbaar en zijn mensen om te blijven wonen en werken, zoals hij altijd heeft gedaan, strookte niet met die norm. De gemeentebedrijf gaf hem geen nieuwe ruimte.

Zijn eisen waren te ongebruikelijk en te lastig. Exit schoenmaker. Het ging dus niet door. Ik ben in mijn hele loopbaan als architect en als student gefascineerd geweest door het verschijnsel van normering en regels. Het is een foto van tapitlegger uit Duitsland. Het is een foto van August Sanders. August Sanders die heeft een prachtig boek gemaakt met allemaal beroepen. Maar ik geef je maar mee dat aan de vraagstuk van normstelling. Ook al is deze te laag voor de huidige norm dat in onze samenleving een heel groot probleem is. En wij architecten, stedenbouw komen er heel vaak mee in aanraking. Ik kan ze moeiteloos anekdotes aanvullen met andere verhalen. Om een voorbeeld te noemen. Dat is wat dichterbij. Dat is op dit moment als er woningen gepland worden en dat zijn woningen voor senioren, senioren dat zijn 55+ volgens de regels en behoort u daartoe. Dan wordt u verondersteld dat u geen woning met een tuin wilt. Er wordt verondersteld dat u een appartement wilt in elke Vinex locaties zijn woningen met tuin voor gezinnen en appartementen zijn voor de ouderen, voor de senioren. Omgekeerd als je als gezin een appartement wilt dan kan dat natuurlijk wel, het is nog geen stalinistische samenleving die wij hebben. Maar het gaat mij om het manier van denken. En een van de meest genante voorbeeld en ook uit mijn tijd waar ik als architect bij de gemeente, althans daar ben ik mee begonnen, daar ken ik ook het Kralingse verhaal van. Wat ik altijd heel bijzonder vond waren de eisen die zelfstandige bejaarden woningen verschil. Namelijk dat die woningen, slaapkamers op de begane grond zou moeten hebben en ofwel gelijkvloer met en ofwel naast de woonkamer op gelijkvloeren dat naast de slaapkamers. Want men gaat er vanuit, de normstellers dat bij ouderen mensen komen er wel eens bedlegerigheid voor. Je bent eigenlijk gebonden aan het bed dan is dat ook meest mannelijk fysiek is want ik wordt eerder ziek en ik kan in dat bed liggen en kan toch via de woonkamer contact met zijn partner en kan verzorgd worden. Ik heb destijds volkhuysvesting al een stelling tegen genomen onder de titel: "Een woning is geen ziekenhuis.", want waarom zou je de woning inrichten op dat ene element, namelijk dat "ziek zijn" als je weet dat allereerst een heleboel woningen door alleenstaanden worden bewoond en niet door stellen. Statistisch is dat duidelijk, maar vooral en dat vind ik het belangrijkste ervan, als oudere mensen ziek zijn dan gaan ze niet graag in de woonkamer liggen, want dat associëren ze met hun laatste ziekte.

Dus precies die goede bedoeling om dat in die norm te vertalen, namelijk dat werkelijkheid van "ziek zijn" in je woning, die wordt vertaald in een regel en die komt je nu nog tegen in de woonkeuren senior label, daar staat nog steeds in je een slaapkamer op de begaande grond moet maken en dat is een mede gericht op dit gedacht dat je heel slecht trappen kan lopen, terwijl wij allemaal weten "hoe langer je trappen loopt, hoe beter het is", blijft dat vooral doen en boven de 90 lukt dat misschien niet, dan moet je iets anders gaan verzinnen, maar ga niet iedere woning als een ziekhuis inrichten. Ik ben zo altijd gefascineerd geweest door het gebrek aan vermogen om in onze samenleving voor individuen die iets speciaals willen om daar woning voor te maken en daar eisen aan te stellen. Een soort bevoogding die er altijd sterk inzit en het is eigenlijk in die jaren dat ik bezig ben, is dat ook nu – onder marktomstandigheden werken – niet veel anders geworden.

Een van mijn eerste projecten was de "Honingendijk", daar kon ik met een andere ontwerpers van de dienst volkshuisvesting, Jan Mulder, een project maken waarbij allerlei gedachten om vrije indeelbare woningen te maken voor allerlei vormen van huishoudens. We hadden daar ook onderzoek naar gedaan in de stadsvernieuwing zelf, dat was in die periode. We hebben het over begin jaren '80, we konden toen ook heel weten wat mensen zo ongeveer wilden en daar hadden informatie over. We hadden daar een heleboel verschillende indelingen van woningen gemaakt, dus wel flexibele woningbouwproject. Eigenlijk om te zorgen of om te kijken, kan je hier nou niet woningen maken waar je wat meer vrijheid hebt, waar je niet de stempel krijgt en we hebben daar heel wat woningen voor bevolkingsgroepen gemaakt. Dat was overigens in die tijd heel erg in het aandachtsveld. Veel mensen willen groepsgewijs wonen en in dit project van 250 woningen zijn ongeveer voor 150 mensen woongroeperingen gemaakt. Je kan het overigens aan het buitenkant niet zien, en dat formuleerde ik toen ook in die tijd juist het verdienste, dat je niet als het ware duidelijk maakte in dit project wie waar woonde, dat je het zo zou kunnen zien. De oplossing was eigenlijk heel simpel, anders als in de SAR, Habraken is in deze serie ook geweest en daar ongetwijfeld ook over verteld, was het niet een soort flexibiliteit die is gebaseerd op techniek, op allerlei technologische verschijnselen, maar veel meer op een uitgekend ontwerp van de bouwstructuur. Eigenlijk om met zo weinig mogelijk technische middelen vele indelingsvarianten

te maken. Bijvoorbeeld sommige mensen willen kleine keukens hebben, zogenaamd afgesloten keukens, andere mensen willen woonkeukens. Dat soort dingen waren mogelijk, maar het was dus ook mogelijk om een woongroep te maken waarbij grote gemeenschappelijke ruimtes met individuele slaapkamer voor zo'n acht mensen, soms ook 16, ook mogelijk is. Overigens is er in dat buurtje ook vrij ongemerkt een gezinsopvangtehuis of in dat vorm terecht gekomen, vrij ongemerkt, omdat als je dat van tevoren bekendmaakte dan liep iedereen er naartoe en ging het niet door. Dus dat is geruisloos gebeurd en er is overigens nooit iemand opgevallen dat die ging zitten en het is ook weer aardig dat je het aan de buitenkant niet kon zien. Het grappige was dat zowel uit kringen van het project en alles wat grijs is dat zijn dus allemaal gemeenschappelijke woningen voor 8 personen, voor 4 personen, soms ook voor 2 personen, want dat komt ook heel veel voor. 150 aanvragers kwamen erop af. Er was echt wel een markt voor ook. Twee oudere alleenstaande mensen willen graag gewoon alleen in een woning wonen en dan hebben ze vaak een woonkamer en een slaapkamer als twee grote ruimtes, maar twee individuele grote ruimte dat was weer lastig. Het grappige is dat zowel ambtenaren van het ministerie als ook architecten en ook een paar woongroep ideologen, tegen ons zeiden: "Waarom zet je die nou zet je die nou niet allemaal in 1 blok bij elkaar". De ambtenaar vond dat overzichtelijk, de architect kan van dat iets bijzonders maken en dat sprak de woon ideoloog ook heel erg aan. Ik vergeet nooit dat we daar gewoon, ook zelfs met alle bewoners, een stemming hadden gehouden. Ik zei "Onze lijn is neutraliteit, je bent deel van de stad en krijgt geen stempel", maar wie ben ik als eenvoudige wereldverbeteraar?

Tot mijn genoegen kozen alle mensen voor het gespreid onzichtbaar wonen. Diezelfde tijd speelde ook de thematiek van andere vorm van wonen in de begin jaren '80 was het echt actueel en wij hebben daar ook een prijsvraag bij gehouden met de dienst volkshuisvesting en samen met het Oude Westen naar vrij indeelbare woningen voor allerlei woongroepen en uiteindelijk is daar Mecano toen als studentengroep als winnaar uitgekomen en wellicht kent u het project wat uiteindelijk in de tweede prijsronde, wie dat gewonnen heeft. Het zijn allemaal pogingen, zou je kunnen zeggen, om de bedroevende eenvormigheid die in de woningbouw zo actueel is, om daar een antwoord op te geven.

Er zijn twee project waar op plaatsen van die streving naar pluriformiteit en variatie die ik jou ga laten zien. Dit is een prijsvraag project voor de groothandelsmarkt in Den Haag. Dit project hebben wij toen ook niet gewonnen, het is ook niet gebouwd, maar het kwam heel sterk in de aandacht. Een project waarbij ik eigenlijk toen een stap verder ben gegaan, eigenlijk was dat opgaven zeer boeiend. Duivenstein was toen wethouder van Den Haag, de opgave was: ontwerp een woning waarbij dezelfde soort vrijheid en flexibiliteit en veranderbaarheid inzit als in de 19de eeuwse wijk die je heel vaak in de stadsvernieuwing zit, waarvan alles al jarenlang opgenomen kan worden, waar verbouwd en gedaan kan worden. Kan je iets in de nieuwbouw verzinnen waarmee mensen met verschillende achtergronden bij elkaar kunnen wonen en daarbij zonder dat het elkaar bijt, want de spanningen waren er toen ook al en toch dat ze deel uitmaakte van het geheel. Ze hebben dat toen gedaan door een plan te maken met een hele grote groene centrale as waar alle woningen deel uitmaakten met tuin en hun kamers van groen parkachtige zicht.

Wij hebben hier een hofblok ontwikkeld, enigszins gehoopt een semi openbaar gebied te introduceren, zodat je eigenlijk los van de openbaarheid. Dat je eigenlijk een tussenniveau krijgt waarbij je gemeenschappelijk woont en parkeerage en toegang kon worden. Waarbij je eigenlijk naast de straten een nieuw soort gebied introduceert. Toen al was bij mij de gedachte dat de flexibiliteit ook als je dat teveel zou doen dat je dan ook tot een enorme neutraal architectuur zou uitkomen. Als alles flexibel is dat ziet het veel meer als een soort mecanendoos uit en je maakt er geen uitdrukking mee en zijn we steeds meer naar het stedenbouwkundig niveau aan het gaan. In een late project in Almere, daar hebben we die ideeën gewoon verder kunnen brengen, inmiddels was ik toen niet meer bij de gemeente als architect werkzaam, maar was ik een eigen bureau begonnen en toen hebben we een plan gemaakt o.a. met Koos de Kok, die hier ook in de zaal is, dat dezelfde gedachte had van een differentiatie in openbare ruimtes voor alle vormen van ouderhuisvesting, ook daar deed zich de vraag voor: moeten we nou niet gewoon straatjes of het bijzondere op een of andere manier tot uitdrukking brengen. Hier zie je het plattegrond ervan, waarbij nog eens heel duidelijk kan zien en een hof met een boomgaard, woningen met eigen ingangen aan de buitenkant. Hier flatwoningen voor zelfstandig wonen, hier een soort centrum dat voor het hele wijk

functioneert, tuinachtige indeling, hier gemeenschappelijk front van wonen en hier gecombineerd zowel voor zelfstandig wonen als gecombineerd voor klein verpleegachtige woeksvormen.

Maar belangrijk is dat dit plan dus niet, want je ziet hier al omheen heel duidelijke straatverkeveling, dat het daarin afwijkend is, een eigen verrijking van de buurt is geworden. De pluriformiteit past daar in het uitgangspunt en ik vergeet nooit dat het bezoek van de toenmalige staatsecretaris van sociale zaken, die verkondigde toen dat je dit nooit meer zo zou mogen bouwen, want hier waren gelden van verschillende subsidiestromen met elkaar gemengd, zowel gelden uit het volkshuisvesting als ook uit de zorgsector en was niet de bedoeling. Het grappige is dat dit moment de overheid niets anders wil, want ze zijn erachter dat dit beter is dat alles gescheiden te houden. Het wordt nu als het ware iedereen opgelegd. We zijn nu ook op sommige plaatsen o.a. Apeldoorn met plannen bezig, waarbij juist dat wonen en zorg juist heel erg geïntegreerd inzit in het gewonen woonwijk, dus zo zie je maar... het kan raar lopen. Het grappige is dat een aantal jaren geleden, ik de opdracht kreeg om het gebouw "de drie hoofden van Hertzberger", een groot bejaardencomplex te Amsterdam, om daar plannen voor te maken, studieplannen om het te behouden en/of te veranderen. Ik noem dit grappig omdat dit project volledige dezelfde filosofie heeft met dan binnengebouw als toonladder, het is op aantal punten absoluut niet gelukt, maar het is toch een voorbeeld van een gebouw uit een periode waar de idealisme de overhand had. Ik heb altijd zoiets van, ook werkt het niet, wees er zuinig op, want zo vaak werd ik niet aan de macht gewezen. Doe daar iets mee wat dan nu wel werkt, dus we hebben het gevel gerenoveerd, we hebben daar ook een heel systeem voor bedacht. Overigens ook de ramen groter gemaakt waardoor de oudere ook beter naar buiten konden kijken en een aantal varianten gemoderniseerd in de gevel en het hele complex gemaakt. Het complex verzag overigens ook in een plein van binnen, allerlei straten, allerlei functies. De stad in het gebouw, wat uiteindelijk ook een van de uitgangspunten was geweest (om de stad in stad te maken).

Een voorbeeld van een bijzondere woning in Sloten Amsterdam laat ik altijd graag zien, omdat het aangeeft: als je iets bijzonders maakt dat het ook uiteindelijk, al is het niet voor de doelgroep die je het dacht, toch weer aan aanleiding tot een antwoord van een vraag die er is. Deze woningen hebben wij ontwikkeld toen als – wij noemden

dat de kindervoning – een woning waar op de begane grond twee kamers de woonkamer en de keuken bovenzit, de domein van de ouders zitten op de eerste verdieping, maar de slaapkamer, badkamer en kinderen zitten beneden. En wat bleek, die woning waren aanzienlijk in trek bij jonge starters zonder kinderen. Daar heb ik ook mijn stelling aan te danken, je maakt altijd iets bijzonders, want het is altijd wel een antwoord op een vraag die je nog niet weet.

Tenslotte laat ik je een recentere voorbeeld zien, we hebben in de periode van de markt, nu de markt de praat is, en de volkshuisvesting is afgeschaft, hebben wij studies gedaan naar woonstijlen, leefstijlen gebaseerd op allerlei marketingonderzoek en we hebben ons daar nu eens een keer niet als ontwerper afgezet. Maar laten we dat als uitgangspunt nemen en plannen voor maken.

We hebben binnen ons bureau verschillende leefstijlen, woonstijlen waar we verschillende concepten bedacht. Mensen uit de super bane gebieden, die stellen andere eisen aan woningen. Hier hebben we woningen voor ontwikkeld. We hebben ook testgroepen mee gedaan. We hebben daar maquettes van woningen en bij klantengroepen zijn die besproken en mensen via internet enquêtes zijn die gevraagd op die woning te reageren. Wij hebben tot onze verbazing geconstateerd dat er grote verschillende mensen zitten.

Dat er woningen voor een patiooning, bij de meer stevige georiënteerde mensen eerder in smaak vielen als bijvoorbeeld bij de samenlevers, mensen die gewoon gemeenschappelijk willen wonen. We waren zeer verbaasd en ik vind het bemoedigend dat er veel meer verschillen dat men denkt. Dat er niet één grote dominante groep is dat doen onze opdrachtgever ons graag voor komen. Iedereen wil gewoon woonkamer en keuken op begane grond en een slaapkamer boven. Dat wil eigenlijk iedereen 80% van de mensen.

De werkelijkheid is dat je ziet dat er veel differentiatie is die dat er niet 1 groep domineert. Het is niet zo 50 tot 60%. Het zit allemaal rond 16 tot 20% van alle mensen. Dus dat zijn veel meer verschillen en wij zijn op de een of andere manier te weinig in staat om woningen voor te maken. Op het bureau hebben wij ook nog even een test onder de ontwerpers gedaan. Wij zijn altijd ongebonden en heel erg individualistisch. En één van mijn fascinaties voor dit vak is dat de architect heel vak bij een eigen belevingswereld bij anderen als het ware op te dwingen. Dat is juist heel goed om je juist met anderen bezig te houden dan ofwel de een wil zo'n soort interieur en

de ander romantisch hebben en dat moet allemaal mogelijk zijn. En ik ben er verre van dat wij als architecten op dat punt een opvoedende taak hebben, antwoorden geven op datgene wat er verlangd wordt. Ik maak nu even terzijde want in dit verband kan ik dit niet onbesproken laten: de ondwingbare neiging bij een aantal mensen ook in de politiek om particuliere opdrachtgevers gaan heel erg in het licht te zetten en voor te halen. Daar wil ik 2 dingen over zeggen. Allereerst dat het een illusie is als je naar de opgave kijkt die wij hebben met het wonen. Dat je door met zelfbouw, dat je in staat zou zijn om heleboel woningvraagstukken echt structureel op te lossen. Ik ben er absoluut geen tegenstander van maar het is marginaal, je zou dan toch altijd projectgewijze moeten doen. Ik vind het een beetje een vals romantisch beeld om te denken/te zeggen dat je door iedereen een eigen woning te laten bouwen dat het dan wel uiteindelijk heel erg gevarieerd wordt en dat er een heleboel verschillen ontstaan. Daarbij weten wel allemaal dat met name in de middenklasse – en dat is ook de groep waar de woning voor de zelfbouw het meeste met particuliere opdrachtgeverschap voor bestemd zijn – daar zie je juist altijd een tendens tot die verwerping van verschillen, die let allemaal heel goed op elkaar. En een van de grootste zorg die ik heb is dat met name tot al die Vinex locaties, een heleboel woningen telkens gewoon wel verschillend uitzien, maar van binnen altijd hetzelfde programma hebben. Dus altijd woonkamer, keuken beneden; slaapkamers boven, dan nooit iets anders is als woonprogramma in zo'n woning. Het is haast een cosmetische variatie en juist wij als architecten worden nogal sterk benaderd om telkens een ander geveltje te maken, maar te weinig om stil te staan bij de verschillende woonpatronen en woonbeelden die er zijn. Overigens zijn dit allemaal cataloguswoningen, ik ben heel erg voor cataloguswoningen, want dat is ook een heel goed product, alleen zou ik wel willen dat er wat meer binnenkant gevarieerd zou kunnen worden en minder buitenkant of misschien allebei dat is helemaal mooi. Dit in tegenstelling tot veel van mijn collega's die catalogusbouw verafschuwen, ik denk dat het dus beter kan dan dit en ik begrijp iedere bewoner die gewoon een woning kant en klaar koopt dat ze die uit een catalogus gehaald hebben.

Een project waar wij nu heel erg druk mee zijn wat ook in de week aanbesteden is een project in Katwijk, ook een vorm van wonen waar de ruimte voor verschillende invalshoeken zijn, maar dan is dit een project op het Rijnwoud. Wonen in de duinen van

gehandicaptenzorgen, geestelijken als lichamelijke gehandicapten zich op dit terrein en ook nu is daar de lijn om een woongebied van te maken, waar ook mensen die niet gehandicapt wonen en waar ook stedelijke voorzieningen een plek kunnen krijgen zoals een medische centrum voor Katwijk, kindercrèche en allerlei voorzieningen samen met woningen voor gehandicapten.

Het grappige is dat ondanks de aantal weerstanden die in Katwijk zelf door de omwonenden en door de duinliefhebbers gefundeerd worden dat er ook een heleboel mensen uit Katwijk en omgeving zijn die echt heel graag tussen de gehandicapten willen wonen, dus dat wordt een veel opener en publiekelijk terrein. Foto die hiervoor zat die van het huidige laat zien dat de huidige bebouwing voor deze groep echt in de duinpan is gezien en wij hebben gezegd, laten ook nou een plan maken waarbij de mensen uit de duinpan komen ook naar buiten kunnen kijken, deel kunnen uitmaken van die hele omgeving en ook de zee kunnen ervaren.

Ik kom nu toe aan het volgende deel van mijn verhaal, dit eerste deel ging echt over het vraagstuk van wonen en variatie daarin. De tweede deel gaat over de heterogene stad, ik heb je al verteld, ik ben als architect bij de gemeente begonnen en ik heb daar geleerd dat architectuur eigenlijk niet het enige is waarmee je de zaak kan regelen. Er is meer dan dat, daar is de bijdrage aan de stad, er is beleid, er is structuur... en ik u daarom in de tweede deel van mijn verhaal - en daarna heb ik een kort besluit – iets duidelijk maken van mijn gedachten over de stad. En ik begin daarbij eigenlijk met iets wat hier in Rotterdam vrij actueel is, er gaat geen dag voorbij dat je in de krant leest dat bij wijken waar er gebouwd en gedaan moet worden dat de bevolkingsamenstelling daar lelijk uit evenwicht is en dat daar meestal een oververtegenwoordiging van lage inkomens zijn en dat er meer middengroepen bij moeten komen en dat daar ook voor gebouwd moet worden. En zelden wordt heel expliciet gezegd dat het ook een vraagstuk van onze migranten en buitenlanders is, maar dat wordt er heel vaak mee bedoeld. We kunnen daar nu ook tegenwoordig veel explicieter over praten. Aanvankelijk wilde ik dit deel van mijn verhaal uit de titel mongoides meegeven, want kijk als je kijkt naar hoe in de afgelopen decennia gebouwd en gepland is dan is het natuurlijk wel logisch dat wanneer je alleen en voornamelijk voor middengroepen in de super bane gebieden buiten de stad/aan de rand van de stad bouwt, dan is het

nogal logisch dat je natuurlijk mensen met lagere inkomen in oververtegenwoordiging geraken in de 19e eeuwse wijken, de klassieke stadsvernieuwingswijk of ook in de naoorlogse wijken uit de wederopbouw periode. Het is nogal logisch dat het zo gebeurt, alleen, je kan haast geen enkele beleidsnota over een gebied openslaan, er is een uitzondering, maar de meesten zeggen gewoon van: er is een onevenwichtigheid. Die onevenwichtigheid is een reden om te bouwen voor de middengroepen en ik vind dat een bedreiging voor de stad als je in zo'n wijk woont en je vindt dat er iets in die wijk moet gebeuren, dat er ook vernieuwing en ontwikkelingen moet zijn. Ik krijg constant te horen dat er eigenlijk alleen maar mensen uit de middengroepen in moeten komen dan wordt je toch niet zo trots op de wijk waarin je woont en het zou toch zo moeten zijn dat je in... zeg maar dat er ook een wijk waar gewone mensen in wonen, dat het ook een prima plek zou kunnen zijn, dat je niet altijd alleen die gedachte van meer en meer, hoger en hoger. Dat je gewoon een gewone wijk, een volkswijk, voor normale mensen zoals de Oude Westen zich vroeger noemde, dat je dat als uitgangspunt neemt. Uiteraard heb je met inkomstenverschillen te maken, maar die lijn om ruimtelijke <circulatie> en dat is toch een uitsortering van bevolkingsgroepen van bepaalde klassen, dat is gewoon een heel erg logische gevolg van onze planningspraktijken en dat is niet een natuurgegeven dat zich voltrekt, maar dat gebeurd gewoon als gevolg van allerlei acties en plannen. Onder andere speelt dat in die na-oorlogse wijken, dit is Presikhaaf in Arnhem.

Herstructurering
Presikhaaf 2,
Arnhem

Presikhaaf is aan de oostkant van Arnhem een wijk waar toevallig ook minister Dekker haar jeugd heeft doorgebracht, maar dat is een detail. Maar je ziet wel een beetje aan die open verkaveling omheen in die hele gebied dat die wijk een typische 50'er – 60'er jaren lay-out heeft met overigens grote delen van woningen die heel erg slecht zijn. Wij hebben daar plannen voor gemaakt en een van de ingangen die er gekozen is door mensen die er wonen te vragen waar ze trots op zijn en meestal is dat voor veel mensen het gebied en hebben wij plannen gemaakt waarbij eigenlijk groen en water een veel structurele gegeven is geworden dan in de bestaande opbouw wijken. Ik heb daar met collega architecten hele discussies over gehad met name over de afschuiningen die hier plaats vonden omdat ze vonden in niet dat idioom van dat gebied passen, omdat de straten elders overal recht zijn. Wij wilden in die straten gewoon ruimte creëren, verblijfsplekken. Ik liep er wel heel erg aan tegen architecten die 50'er jaren bouw heel erg koesteren en die heel erg als een cultureel erfgoed wil doorzetten. In moet altijd denken aan Piet Blom die hier eens een keer in Rotterdam een plan had gemaakt voor een heliport terrein, of er net naast de scholen driehoek. Ik weet niet of je die kent, daar is iets anders gebouwd, het was toen net in de periode dat die veel in Egypte was geweest. Hij had een heel erg wise plan met uienbollen en van alles erop en iedereen was toen laaiend enthousiast over bouwen.

Het Oude Westen, is een wijk waar ik een vijftal jaren gevraagd ben om een visie van 2030 te maken, een lange termijn visie, en ik heb toen gezegd laten wij even naar die wijk gaan kijken. We kennen die uit de stadsfeer-/vernieuwingsperiode van de jaren '80, '70 ook wel. Toevallig woonde ik daar ook nog, dus ik weet waarover ik het heb, ik heb aanvankelijk wel geaarzeld of ik dat wel zou moeten doen, want ik wil zaterdags tijdens boodschappen doen, gewoon mijn gangetje kunnen gaan. Maar tegelijk is het ook een fantastische voordeel als je een gebied heel goed kent, dat je ook die hele ontwikkeling al 20 jaren en langer hebt kunnen zien in die wijk.

Dat je weet wat er speelt en daar is een concreet plan, een visie op 2030, veel meer in de sfeer van doelstelling formuleren dan daar echt een concreet plan voor te maken. Dus we hebben daar met heel veel plezier aan gewerkt en het eerste wat we gedaan hebben, is het organiseren van wandelingen en diners met maaltijd uit het Oude Westen met een aantal prominenten uit Rotterdam, ook prominenten

uit het Oude Westen. En we hebben lang nagedacht over de antwoorden op de vraag: Wat denkt u over dertig jaar?

We schrokken nogal van het feit dat met name alle nieuwbouw, dan wel overwegend de nieuwbouw die in de jaren '80 door de stadsvernieuwing is gemaakt, dat iedereen zeg van: ja, dat ziet er nu al zo verwaarloosd uit, dat zal er niet meer staan. Dat gaf ons te denken, want we hebben dus in die tijd heel erg vaak op volkshuisvesting optiek met goedkope woningen met val met portieken, waar nu ook heel veel in portiekenetage waar heel sociale problemen zijn omdat als er een type woning uit de gemeente bevolkingssamenstelling lastig is dan is het wel de portieken type. Dat werd allemaal in grote getallen gebouwd dus we zijn daar nogal van geschrokken, maar tegelijkertijd – dat is het leuk van het Oude Westen – er is niet echt een probleem. Het is een van de multiculturele wijken van Nederland, als er een woning leeg komt, dan staan er zestig in de rij om erin te komen. Het ligt bij het centrum, het waanzinnig gemêleerd, van Chinezen, Afrikanen naast onze reisgenoten de Surinaams Antillianen hebben we ook de Turken, Marokkanen en Joegoslaven, het is een uitermate gemengde wijk en daar domineert geen enkele groep in naast zeg maar de blanken Nederlanders die daar oorspronkelijk waren.

Dus die mist wordt door iedereen als een grote groep ervaren en tegelijkertijd is de Oude Westen ook een culturele broedkaap, het zijn allemaal kleine bedrijfjes, startende mensen, kunstenaars, ook mensen die een winkeltje beginnen. Zoals de schoenmakersgedachte, mensen die misschien met weinig middelen iets een aantal jaren doet en dat uitgeprobeerd, dat kan allemaal nog wel in het Oude Westen. Wij hebben daar inventarisaties van gemaakt en een van de conclusies van iedereen, van die betrokkenen, was dat die 19de eeuwse bebouwing in deze buurt moest bewaard worden. Daar is geschiedenis, daar zijn we trots op. Deze architectuur is zeer in trek en dat is nu precies de woningen waarbij de woningbouwvereniging geen boekwaarde meer heeft en het aantrekkelijker is om die te slopen en nieuwbouw van te maken. Dat is mede door deze visie/ontwikkeling is dat gekeerd, om zuinig te zijn ook op de geschiedenis want als je gaat rondkijken hoe mooi en rijk zo'n stad is dan moet je de 19de eeuw zeker niet overslaan. Wij hebben gekeken naar de plinten waar winkels en die bedrijfjes in zaten, wij hebben gezegd, ja daar zijn eigenlijk geen straten meer in waar je normaal over de straat kan lopen, iedereen loopt midden

over straat in die smalle straten. Wat als er een deur van de auto opengaat, dan kan je er niet meer langs, dus je moet dat herinrichten, daar zijn vroeger in het land in andere steden waar dat gebeurd, je moet het parkeren verbeteren, de straten, het openbaar gebied. Als je dat verwaarloost, dat verwaarloos je heel veel. We hebben ook gezegd het heel Oude Westen moet allerlei die plekken die nu open liggen daar kan je bouwen. Het werk aan zo'n wijk is niet alleen een kwestie van bepaalde doelstelling formuleren, maar ook in ons vak is gewoon kijken en zien wat je er zou kunnen doen.

We hebben gedacht, op allerlei plaatsen zou je hoogte accenten kunnen maken met name denken aan de ouderenhuisvesting, dus een heleboel ouderen binnenkort in het Oude Westen uit verschillende bevolkingscategorieën, ook van de migranten die heel graag eigen voorzieningen willen hebben, die zou heel goed op dit soort plekken kunnen komen. En we hebben geconstateerd, ook met die wandelingen, dat er waanzinnige grote groene binnen terreinen zijn die soms heel erg color vol erbij liggen en die soms ook heel verwaarloosd zijn. Het zijn ook tennisbanen, hebben we in gevonden, je zou eigenlijk het binnen terrein- want sommige mensen hebben nauwelijks aandacht voor Gelders middenloop – energie over voor die binnengebieden, je zou dat eigenlijk kunnen collectiviseren en dan zou je het groen op die manier een plek in die wijk kunnen geven. Maar we hebben ook gezegd van: je zou het wijkpark die we in het begin hebben, want dit is de Kruiskade, hier loopt een binnenweg. Deze zone is de zone waar je nu helemaal door kunnen trekken, je zou daar opnieuw bebouwing in kunnen plaatsen, maar nu niet met je rug naar het park, maar in het park te zitten. Het zijn echt kansen om in zo'n gebied in de toekomst nieuwe dingen te gaan doen en je zou midden in de wijk een groot plein kunnen maken waar je ook met verdichting en andere bouw gewoon ook het openbare gebied een beter gezicht zou kunnen geven. We hebben ook gezegd, daar is een heel smalle straat, dat is Ballionetstraat en daar zou je gewoon wat lucht in kunnen brengen, want daar zijn de straten zo smal, daar zou je ook telkens wat anders kunnen doen. Tenslotte een nieuwe kop op de binnenweg, dat is meer een particuliere wens, ik weet of ik deze kop hier – als u daar naar het station loopt, dan ziet u het, eigenlijk begint daar de stad, daar zou best met wat meer allure kunnen doen. Even we hebben ook geïnventariseerd in die wijk wat er allemaal is, dit is een voorbeeld net buiten de wijk, dit is een Chinees bejaardentehuis dat vandaag vol staat.

Daar wonen dus Chinese mensen gezamenlijk bij elkaar, aanvankelijk is er heel wat weerstand geweest tegen etnische categorisering van ouderhuisjes. Wat je nu ziet, we weten dat uit eigen ervaring dat in Antonius zitten buitenlanders die graag gemixt willen zitten, maar daar zijn ook buitenlanders die graag in eigen groep zitten en die keuze zou er gewoon moeten zijn. Dus je moet ook heel erg gerichte plannen daarvoor maken. Dit is een boek dat net uit is, dit kan ik voor jullie allemaal zeer aanbevelen. Dit is een onderzoek onder migranten in Rotterdam over hoe ze de culturen en verschillen daarin ervaren en daar is een hoofdstuk dat gaat over het wonen in oude wijken. Daar staat echt haargrotesk verhalen in, want –zeggen ze – wij leren op de inburgeringscursus hoe je met je burens moet omgaan. Dat je daar koffie moet gaan drinken en dat je dan een koekje uit de trommel krijgt en die trommel gaat weer dicht en die gaat terug in de kast, dat leren ze allemaal. Als je dan in die wijken woont, daar woont helemaal geen Nederlander met koekjes in. Daar zijn alleen maar buitenlander en van een andere groep dus zo zie je hoe het zit. Er is een absoluut bemoedigend project hier en dat is “le medi” dat zit in Bospolder, dat is een initiatief van mensen uit de deelgemeente. Ik was toen bij de dijkpark betrokken wat hiernaast ligt en mij werd gevraagd of ik als supervisor van gemeente weg of ik dit niet kan voorkomen dat dit zou kunnen komen. Kortom de reguliere stedenbouw hadden daar grote problemen mee, maar het is werkelijk een project waar je van smult, het is een project waar allerlei soorten van woningen en ook kleinschalige bedrijvigheid kent. Echt toegesneden is op de groep buitenlanders en migranten die in Bospolder sterk aanwezig zijn en daar is sprake van een grote veelkleurigheid. Daar zijn beelden geïnspireerd door architectuur uit de mediterrane gebied, daarom heet het ook “le medi” en hier is dus niet weer de neutrale ingang gekozen van “maken we het hier maar netjes en iedereen past daarin”, maar men heeft eigenlijk het bijzondere gemaakt. Ik laat hier een paar beelden zien van een maquette, het plan is van Geurts en Spoelsen en Jeroen Geurts is daar ook in dat hele gebied actief als supervisor en een heel masterplan van dat gebied gemaakt.

Ik laat je zo graag zien, omdat het aantoonde dat het ook op een ander manier kan, samen met de woningbouwvereniging, met een ontwikkelaar. Door samenwerking iets specifiek te maken. Er zit een groot open middenterrein in waarop water een grote rol speelt, want dat vinden zeer interessant en dat je ook al dat water in

een openbaar gebied heb, kortom een plan dat echt de moeite waard is om gebouwd te worden. Ik komt tot een besluit, een van mijn meest geliefde stellingen is zonder stedenbouw geen architectuur, dat heeft absoluut te maken met de geschiedenis die ik zelf heb meegemaakt. Ik ben ooit bij de gemeente begonnen, ik heb gezien dat architectuur als het alleen maar mooi maken is dan regelt je dat niet en de architectuur, de architecten, zijn heel sterk op dat vlak teruggedrongen van de bouwethiek naar de structuur van de stad en dat geheel wat je daarin doet en dat is eigenlijk het belangrijkste en ik ben in de omstandigheid geweest dat ik de welstandsnota van de gemeente Utrecht mocht maken, als bouwmeester heb ik een bijdrage geleverd om in iedere geval het welstandstoezicht opener te krijgen, dat welstandscommissies hun criteria of beoordelingsmaatstaven zouden expliciteren. Dat de mensen en/of architecten weten wat mijn uitgangspunten zijn. Gelukkig kon ik zelf zo’n opdracht krijgen, om zo’n nota een keer te maken. Omdat ik in een aantal gemeentes heel sterk een soort papierwinkel was dicht als architectuur nota zeg maar, dat de beschrijving van het stad gelijk het norm wordt. Als bijvoorbeeld : als in een wijk, een wederopbouw wijk, als de kopgevels daarin blind zijn en dat is in een aantal wijken zeer sterk het geval, in de 60 jaren wijken wordt dat zo beschreven, die wijk was gekenmerkt door open verkaveling, de openlijk toegankelijke tuinen, kopgevels die blind zijn en vervolgens wordt dan een plan gemaakt en daarna moet de kopgevels weer blind worden, want dat was al zo, dus het bestaande wordt tot norm verheven. Dat baart me zeer erg zorgen, omdat er dan geen sprake meer is van verandering, vernieuwing en zeker de losheid. Juist de ruimte om iets anders te doen zoals bij de schoenmaker, die is er dan niet meer. Tweede plaats, is het zo dat ik erachter kwam dat als je criteria/maatstaven gaat formuleren waarin je bouwplannen gaat beoordelen, gebouwen voorstellen, dan zijn er haast altijd stedenbouwkundige categorieën, zelden is een gebouw in zichzelf mooi of lelijk, maar altijd in zijn context. Past het wel of past het niet? Het ene geval is het gebouw kinds en in het andere geval bij hetzelfde gebouw juist heel goed. Ik moet even aan Beelen denken, in die tijd vroeg die aan mij toen ik ermee bezig was “heb je al objectieve maatstaven”, ik zei “het valt niet mee om het objectieverbaar te maken”.

Hij vertelde toen – op het criterium passend, want het is natuurlijk een belangrijk criterium – “past het gebouw in zijn omgeving”, dat die ergens te Amsterdam gevraagd werd door de welstandscommissie of volgens hem het gebouw in de omgeving past. Hij zei “ja, meet maar na, past daarin”. Ik moet er altijd aan denken omdat... het lukt natuurlijk helemaal niet, om het te objectiveren, maar wij hebben hier een poging gewaagd om te proberen om die welstandsom uit de verdedigingsfeer te komen, het bestaande niet alleen koesteren, maar ook nieuwe dingen te maken. De smaak van een sinaasappel, daar kan ook eigenlijk heel moeilijk een objectieve omschrijving van maken, je doet er een poging toe. Zo is het praten over architectuur ook wel een vacuüm, je probeert te pakken wat nauwelijks te grijpen valt. Het is goed om daarover te praten, dat is ook de waarde van die welstandsnota (is dat je dingen bespreekbaar maakt en dat het publiek wordt en dat het niet alleen het domein is van professionals die met elkaar uitmaken wat goed of slecht is). Ik realiseer me ineens, maar misschien moet ik dat nu maar even overslaan, dat ik in het vorige verhaal iets heel belangrijks vergeten ben. Ik ben te snel over een plaatje heengegaan. Dat moet ik toch wel laten zien en dat heeft met Crooswijk te maken.

Je herkent het wel, want dat is nieuw Crooswijk en het is zo'n voorbeeld van een wijk waar de middengroep terug moet komen en je ziet hier nieuw Crooswijk, overigens ook het mooiste deel van Crooswijk, hier zit de begraafplaats (foto). En is dit nou echt zo'n voorbeeld van een wijk waar men zeg van: de bestaande groep eruit uit en de middengroep er in. Ik vind, zeg maar, de benadering die in Oude Westen voor gekozen is en ook de Westpolder wat dat betreft veel en veel vruchtbaarder. Namelijk dat je gewoon een mix maakt, dat je ook krijgt in de wijken in de buurt zelf. Wie heeft daar de potentie om te kunnen wonen en betalen, die gaat niet hele grote delen van de bevolking gewoon deporteren, want daar komt allemaal ongeveer op neer. Het gaat over langere termijn en dit is niet zozeer een vakmatige vraagstuk, want Andiaan Geus heeft dit plan gemaakt, zal ongetwijfeld een heel knap plan zijn, maar instelling, de ingang en zeker in deze tijd, waar de tegenstellingen met buitenlanders steeds sterker worden opgevoerd, is dit een soort sentiment wat je niet moet willen”.

Bijlage 7: Interview Wytze Patijn (projectarchitect)

1. Hoe bent u tot dit ontwerp gekomen?

“De situatie bepaalde voornamelijk het maatgevende voor het ontwerp. Het gebouw dat al staat op de bepaalde plek, gaf een indicatie hoe de uitbreiding van het gebouw moest worden aan de Plesmanlaan. Het gebouw moest een echte goede zichtbaar ingang krijgen zodat het een aanspreekbaar gebouw wordt, naar mijn opvatting. De situatie bepaalde dat het concept een naar voren geplaatst gebouw zou worden met een ingang zijdelings. Je zou kunnen zeggen, dat ik een de architect van de concept ben. De context, voornamelijk de omgeving, bepaalt min of meer de hoofdopzet van het ontwerp. Dat is van belang om aan de Plesmanlaan een echt sprekend, enigszins robuust gebouw neer te zetten. Het is misschien niet uitbundig maar het is wel een stoer gebouw geworden. Een echt aansprekend gezicht maken voor de omgeving van de Plesmanlaan, dit is de hoofdlijn van de filosofie geweest”.

2. Het is duidelijk dat het ontwerp wat betreft de interne ruimtevorming veel uitbundiger is dan de architectuur aan de buitenzijde. Is dat te motiveren bijvoorbeeld vanuit het programma of is er sprake van een bijzondere belevingsfilosofie?

“Als je zegt uitbundig interieur, dan heeft dat te maken met een andere uitgangspunt, want als je het gebouw binnenkomt, dan heeft ieder een eigen ervaring als bezoeker van een bloedbank. De bloedbank moet centraal blijven staan in die beleving. Het is een gebouw waar je niet alleen in één deel kan komen. Het is een belangrijke publieksfunctie en dat is voor mensen die bloed komen geven. Daarom vind ik het belangrijk dat het een echte representatief interieur krijgt, goed verzorgd waar de bezoeker zich op zijn gemak kan voelen door middel van het interieur, als het ware. Het is niet alleen een plek waar je komt om bloed te geven, maar dat eigenlijk iedere bezoeker of iedereen het gebouw prettig ervaart. Vandaar de oplossing met het atrium wat hoger is met de trappen. Het gebouw binnen is daadwerkelijk anders dan de buitenkant. Sommige architecten vinden juist dat je aan de binnenkant ongeveer hetzelfde moet doen als aan de buitenkant, dat vind ik niet. Persoonlijk vind ik dat het gebouw

een echt interieur moet hebben, het moet dan een sfeer creëren, vandaar de houten bekleding en ronde trappen. Het vormt een heel dynamisch beeld. Dat heb ik ook al eerder in andere projecten toegepast en streef daar ook uiteindelijk naar. De ervaring van het binnenkomen van een gebouw en de beleving die elk persoon er mee ervaart.

3. Is dat anders dan de bloedbank bij het UMCG in Groningen?

“Het is wel dezelfde filosofie als bij de UMCG. Zodra iemand binnenkomt in het UMCG heeft het voor de bezoekers een vriendelijke uitstraling, overzichtelijk, warm tinten, vanwege de houten kleur in het atrium, dus een warm interieur en niet een koel en steriel interieur. Juist vriendelijk en uitnodigend, dat was mijn bedoeling”.

4. Als u ontwerpt en over de vorm nadenkt, hoe doet u dat en hoe komt u dan bij de uiteindelijke vorm? Zijn daar stadia's in?

“Je kan niet zeggen dat het een vast patroon is. De vorm van het hele gebouw komt voort uit de situatie. De gedachte maar ook de situatie om een sprekend interieur van het gebouw te maken, heeft uiteindelijk geresulteerd in een grote binnenruimte. Dat was het eerste beeld wat ik had van het bestaande gebouw aan de Plesmanlaan. Hoe ik daar op kom is gewoon een inval. Het is net als met ontwerpen, soms zit je gewoon te schetsen en krijg je een inval. Soms sta ik onder de douche, dan krijg ik een inval, bij wijze van spreken. Zo gaat dat, zo denk je terug. Het eerste waar ik aan dacht was een gewoon traditioneel gebouw, maar dat is te weinig stoer en weinig sprekend voor de context. Maar bij dit gebouw had ik in de eerste instantie niet aan een strikijzer gedacht. Ik had eigenlijk gedacht aan een printplaat van een elektronisch apparaat. Een printplaat van bijvoorbeeld een computer waar allemaal dingen op staan, als je die dingen allemaal eraf haalt krijg je vaak, van een bepaalde kleur, een soort grafisch beeld van allemaal verschillende elementen erop. Dat is met deze bijzondere vorm het geval, dat is niet altijd zo. Ik moest denken aan de vorm die het gebouw heeft, aan een

onderdeel van een technisch apparaat. Je hebt wel eens van die printplaten die er heel vreemd uitzien en die toch een eigen schoonheid hebben. Daar ben ik door geïnspireerd, dat je 'm niet direct met een gebouw zou associëren. Als men nu zegt: het is omgekeerd, het is nu een strikijzer geworden, dan is dat gelukt. Want je associeert het gebouw met iets anders dan een gebouw.

5. U hebt weinig ronde vormen gebruikt in dit gebouw.

"In Groningen bij het UMG heb ik juist veel ronde vormen gebruikt. In het algemeen hou ik veel van gebogen lijnen. Echter heeft de hele omgeving heeft een vrij hoekig systeem, het is vrij dominant, maar dat is niet de reden. In het interieur zitten ook veel schuine lijnen die er voor zorgen dat er een beetje dynamiek in beeld komt, dus beweging. Waarom ditmaal geen ronde vormen? Er was geen aanleiding toe, juist uit die rechte vormen kwamen er veel eerder de stoerigheid in voor. Het is toch eigenlijk een soort mannelijkheid die in zo'n gebouw zit, met hoeken en verfijning. Dat vond ik eigenlijk wel passend bij deze situatie van de bloedbank. Terwijl ik ook graag eenvoudige vormen maak maar dat is meer de keuze voor de karakter van het gebouw. Het is niet zo dat ik altijd rond of altijd recht ben maar in dit geval, niet alleen orthogonaal maar ook die schuine lijnen, om het een beetje stoer te maken zou je kunnen zeggen".

6. U heeft gekozen voor een bakstenen gevel. Waarom juist baksteen?

"Het is niet zo dat ik alleen baksteen toepast. In de UMG in Groningen zit geen baksteen. Hoewel de uitbreiding aan de buitenkant wel van baksteen is. In de woningbouw komt ook vrij veel baksteen voor maar dit is niet uit puur traditionalisme. Ik zoek vaak in de architectuur naar warmte, naar iets tastbaar. Dan is baksteen een prachtig materiaal. Het komt doordat baksteen de laatste 10 jaar zo goed ontwikkeld is. Je hebt zoveel keuzes en soorten en het is zo'n mooi materiaal. Dat was 10 jaar geleden veel minder. Maar wederom ik ben niet puur zo'n traditionalist".

7. Hebt u uw ontwerpaanpak en ontwerptheorie gepubliceerd?

"Nee, ik heb wel lezingen gegeven, ik vond het meer een uitgangspunt. Als ik het kort samenvat, is het de inspiratie die men zoekt bij de context. Ik ben iemand die de context, de omgeving, heel belangrijk vind die is heel bepalend enerzijds. Anderzijds is de binnenwereld, het programma en de mensen. Wat de functie eigenlijk is dat is niet zo bijzonder, maar dat is een andere wereld vandaar dat ik daar graag contrasten in maak. Verder ben ik qua opvatting, over recht, hoekig, vormen en ornamenten echt een alleseter zou je kunnen zeggen. Ik ben niet zo'n iemand van een strikte vormtaal. Ik hou van elke hybride vorm die er is. Alles wat gemixt en gemengd is vind ik veel leuker dan strikte dogmatische vormen. Ik ben absoluut geen modernist in de zin van alleen maar rationele, strakke, abstracte architectuur. Alhoewel ik het soms ook wel gedaan hebt omdat ik het heel mooi vind. Ik heb ook romantische dingen gemaakt".

8. Wat is uw inspiratiebron geweest of waar haalt u uw inspiratie vandaan bij het ontwerp van Sanquin?

"Soms zie je vormen in of uit andere kleuren. Ik hou me ook graag met de kleur bezig van een project, dan kijk ik altijd wel naar kleding, naar de combinatie van kleuren. Ik hou ook erg van kleuren. Je kan niet zeggen dat ik ergens mijn inspiratie zomaar vandaan haalt. Ik ben een hybride architect, een alleseter".

9. Zijn er invloeden geweest van omgevingsfactoren bij het ontwerpen van Sanquin?

"Wat ik al zei, de omgeving is natuurlijk het bestaand gebouw van de bloedbank met de Slotervaart ziekenhuis daarachter. De laan is heel groot. Hierdoor is de aansluiting op het bestaand gebouw met een nieuwe binnentuin een goede inval geweest. Het gebouw vormt in wezenlijk een nieuwe stedelijke ruimte voor zowel de toegangspartij als de binnentuinruimte. Ik ben er op uit om een gebouw ook van binnen naar buiten ook erg spannend te maken. Dus niet zomaar van alles in een doos te stoppen maar ruimtes te creëren, ook buiten. Vooral de hal, waar je binnenkomt. Dat deze erg spannend is en dat je de trap en de lift ziet.

Er is een kamer die in het voorgebouw zit, die uitkijkt naar het noorden over de Plesmanlaan en de woningbouw daarachter. Maar daarachter bij de binnentuin heb je weer een hele andere uitkijk door het raam. Het is juist zo spannend om in het gebouw te zijn als je allemaal verschillende plekken hebt. Dit maakt een gebouw zo bijzonder en dat probeer ik zoveel mogelijk te realiseren. Ik heb een keer een landhuis gemaakt die overigens geen baksteen bevat. Dit landhuis bevindt zich in Losser te Twente. Het is van houtskeletbouw met stucwerk en daar zit helemaal geen baksteen in. Dat is een erg rond gebouw. Ook weer door de situatie heel sterk bepaald. Het gebouw loopt enigszins rond want dat schermt daarmee in het bos ruimte af voor de privé tuin. Het gebouw heeft tegelijkertijd aan de andere kant heeft het een enorm uitzicht. Elke kamer in dat huis heeft een ander soort uitzicht. Ik ben ook iemand die van binnen naar buiten ontwerpt. Het is niet alleen het idee van de vorm maar vaak is het van: hoe spannend is het binnen, de belevingservaring die je hebt. Je zou kunnen zeggen dat ik probeer om de omgeving ook binnenikbaar te maken. Kortom, het is niet vierkant maar op strategische plekken zit glas. Dat maakt het natuurlijk heel spannend. De ruimtelijk beleving vind ik heel erg essentieel en vooral om van binnen naar buiten te werken. Ik probeer de synthese vanuit de context en vanuit de beleving binnen te creëren en daar probeer ik iets moois te maken. Dat is mijn ontwerpfilosofie. Vanuit binnen rijk te maken qua ruimtelijk ervaring en van buiten heel erg zorgvuldig om te gaan met de ruimtes. Dat geldt ook voor de bloedbank. Die tuin en binnenruimte zijn een echte wezenlijk onderdeel daarvan. Er kunnen mensen beschut zitten. Dat is het filosofie”.

Fig. 3 maquette en foto: landhuis Losser

10. Wat is er, volgens u, zo bijzonder/kenmerkend aan het ontwerp Sanquin?

“Het atrium, de binnenruimte, de trappen zijn het meest bijzondere eraan. Je komt binnen, je ziet allemaal verschillende elementen in de ruimtes staan, trappen, lift etc. Ik denk dat dat een heel dynamisch beeld is. Dit is ook terug te zien in de stadhuis te Vlissingen. Je komt binnen in een grote ruimte dat vind ik heel erg spannend. Wat ook de bedoeling daar eigenlijk is. Je komt binnen en je ervaart dynamische ruimte”.

11. Hoe bent u omgegaan met de ruimte en beweging in het gebouw? Waar komen de schuine gang vandaan?

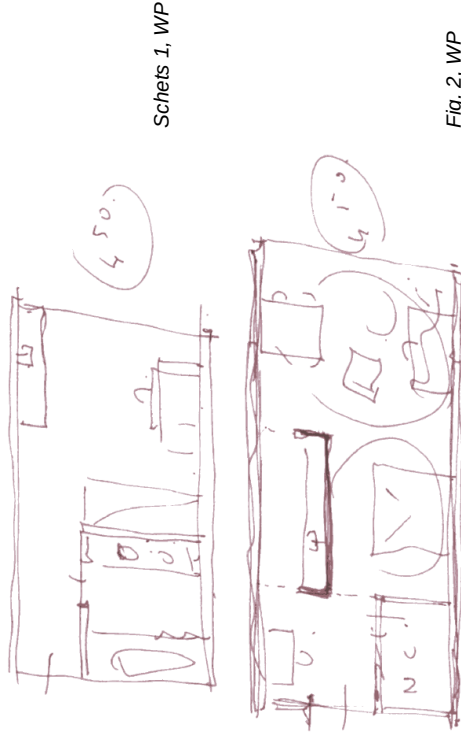
“Beweging in de ruimte. Het is heel essentieel hoe een bezoeker binnenkomt, de ruimte en het gebouw ervaart, en ziet waar diegene naartoe gaat. Je ziet het dynamische beeld van de trappen, de loopbruggen en de lift. Daar een loket of de meldbalie. Als standaard heb je zoals altijd in elk ontwerp van een meest simpele woning, zoals een goedkope sociale woning een ontwerp. Hoe kom je binnen, hoe ervaar je de woonkamer, wat zie je, hoe valt het licht? Dat zijn allemaal dingen die ik altijd als een wezenlijk uitgangspunt neemt. Beweging is ook een element. Ook het gebruik van gebogen lijnen vind ik altijd wel mooi en daar hou ik graag van omdat dat dynamisch is. Zodra je een woning binnenkomt, heb je een mooie hal, een gang en als je alleen maar deuren zou zien dan is dat een hele vervelende manier van binnenkomen. Ik vind het belangrijk als je een woning binnenkomt een mooie of spannende ruimte ervaart. Ook al is het een simpele woning maar dat die toch even veel aandacht geeft aan het feit dat men als bezoeker altijd naar de woonkamer gaat. Dat die deur van de woonkamer van glas is, zodat je direct ziet waar je naartoe moet. Dat het niet allemaal gesloten deuren zijn. En wanneer de deur openstaat dat je een mooie blikrichting hebt. Zodat je bijvoorbeeld direct het raam ziet. Het zijn kleine dingen. In zo'n landhuis is het heel uitbundig en heb je er ook veel middelen voor. Ook ik heb moeten leren, ik ben als sociale woningbouwarchitect begonnen. Ik moest een één kamer woning ontwerpen, het was een soort studentenwoning, het filtergebouw.

Er moest een badkamer in, een keukentje en een zit-slaapkamer en het was ook nog klein want het moest goedkoop zijn.

Gebruikelijk is dan net als een hotel zou ik maar zeggen. Je hebt een deur, een gangetje, rechts de badkamer en dan een brede zit- en slaapkamer.

Dhr. Patijn was zo vriendelijk geweest om zijn studentenkamer ontwerp uit te tekenen.

Dit is gebruikelijk een gebruikelijke opzet (zie: schets 1), de standaard oplossing. Echter zijn daar regels aan verbonden, maar dat vond ik heel erg saai. Toen heb ik het volgende gedaan: als we nou binnen dezelfde ruimte nemen die we hebben, 4,5 breed (diepte weet ik niet meer precies). Het keukenblok staat los in de ruimte. Je krijgt een heel dynamisch ruimte, je hebt 3 plekken (schets 2).

Dit is mijn benadering doormiddel van deze 2 schetsen. Dit is standaard, hokkerig en alles past erin (schets 1). In de tweede schets is de ruimte toch ook klein, maar het is dezelfde benadering. Je probeert een ruimtelijk ervaring van binnen te creëren, om die spannend te maken. Het was de eerste plattegrond die ik ontwierp en die gebouwd werd. Dat is mijn benadering. Dat is in het interieur van Sanquin ook zo. Je komt binnen, je ziet gewoon natuurlijke elementen waarbij je mensen ziet lopen. Dus beweging, ruimtelijk spannend.

Tegelijkertijd maakt dat alles zo bijzonder. Je hebt in het gebouw veel dezelfde kamers maar je hebt ze allemaal op verschillende plekken in het gebouw. Ze zijn allemaal een beetje anders".

12. Vele ontwerpen die u gemaakt heeft, zijn allen qua ontwerp anders, op een paar elementen na, zoals de trap die terugkomt (uit het ontwerp van de stadhuis in Vlissingen). Herhaalt u bepaalde aspecten in het werk?

"Niet zo vaak, soms wel. Er zijn niet zoveel dingen die echt veel terug komen. Een aantal keer want anders worden ze vervelend. Ik zoek wel vaak nieuwe dingen".

13. Waaraan kan men zien dat de ontwerpen specifiek van u zijn?

"Dat weet ik niet en dat is ook niet te zien. Je hebt een heleboel architecten met een vaste stijl zoals Wiel Arets. Ik heb geen vaste stijl. Ik ben iemand met hybride benadering, soms ben ik zus soms ben ik zo. Alleen de context is maatgevend en de ruimtelijke dynamiek van binnen, dat zijn de gegevens. Ik heb ook projecten gemaakt waar men niet eens ziet dat het van mij is. Bijvoorbeeld het politiegebouw op het Marconiplein, daar is een nieuwe vleugel aangebouwd aan een oud gebouw. Ik heb dat gewoon in hetzelfde stijl gedaan als de bestaande gebouw. Dan zie je dat helemaal niet, alleen als je binnen bent dan zou je dezelfde benadering zien qua dynamiek. Ik heb bij Mercatorplein te Amsterdam de noordwand van Berlage gesloopt en opnieuw gebouwd. Daar is ook niet te zien dat ik de architect ben geweest. Dat vind ik nog steeds heel reëel".

14. In uw lange loopbaan als architect, welk gebouw is uw favoriet en waarom?

"Ik heb 2 favorieten, de eerste en de laatste: de Filtergebouwen (voormalige drinkwaterleidingbedrijf) in Rotterdam en de laatste is toch wel de Stadhuis van Vlissingen. Het zijn toevallig wel twee monumentale gebouwen. Maar in allebei de gevallen heb ik er iets nieuws van kunnen maken".

15. Heeft u nog goede tips of adviezen voor jonge startende architecten?

"Ik heb meerdere tips. Het belangrijkste is iets wat ik nog niet genoemd heb. Je bent als architect niet alleen met de vorm en ontwerp bezig. Je geeft ook antwoorden op vragen die gebruikers stellen, namelijk de functionaliteit. Het is geen autonome kunstwerk wat je maakt. Er wordt in geleefd en gewoond. En ik vind, dat het heel belangrijk is dat je als architect begrip en inzicht hebt in datgene wat er in het gebouw moet gebeuren. Je moet een brede maatschappelijke oriëntatie hebben. Je moet weten voor wie je bouwt. Je moet je er in kunnen verdiepen. Verdiep je in cultuur en maatschappij. Dat is een heel belangrijk element. Je kan niet een antwoord geven op vragen die je als architect gesteld worden als je op die vragen geen inzicht hebt. Je hebt het ontwerp, de context en de dynamiek maar je moet weten voor wie je het doet, hoe je dat doet en wat er speelt. Dan doe je eigenlijk: u vraagt wij draaien. Ik vind het dus heel belangrijk dat jonge architecten zich goed en breed oriënteren in de maatschappij en cultuur. Dat sowieso in ieder geval. En verder kijken, dat is een andere tip. Altijd kijken, naar anderen, wat er gebeurt. Dat is gewoon haast een soort dagelijkse bezigheid. Ik merk het zelf niet meer. Dat merk je niet als architect. Ik loop altijd te kijken, hoe dingen werken, hoe dingen in elkaar zitten, hoe het gemaakt is en ook de techniek. Ik heb nog meerdere tips. Architecten hebben ook met bouwtechniek te maken. Dat is ook een heel wezenlijk onderdeel van de architectuur. We hebben het over de vorm gehad, het ontwerp als vorm, hoe het in elkaar zit. We hebben het over de functie gehad van wat moet er in, maar de techniek, hoe je maakt is heel erg belangrijk. Als je dat verwaarloost dan maak je het eigenlijk alleen maar moeilijker voor de anderen die het moeten uitwerken. In technische zin, je mist dan een heel wezenlijk deel van het vak. Bouwtechniek is een heel wezenlijk deel van ons vak".

16. Wat is architectuur volgens u? Hoe zou u architectuur omschrijven?

"Het is ruimtelijke kunst als ik kort zegt: het is de kunst van het maken van ruimtes. Dat vind ik het allerbelangrijkste. Je creëert ruimtes waar allerlei dingen moeten gebeuren, dat is architectuur. Maar als het ook een uitdrukking krijgt, een expressie, dat is ook een heel wezenlijk onderdeel van architectuur. Dat het voor mensen die ernaar kijken aangenaam is voor de ogen ofwel oogstrelend is, dat het een schoonheid heeft. Dat is heel wezenlijk voor architectuur. Dat de mensen ontroert worden door die verschijningsvorm. Ik vind ruimtelijke kunst wel de mooiste term, maar dat is nog niet alles. Ruimtelijke kunst die ook gewoon beelden oplevert, dus beelden in abstracte zin, dus zeg maar een verschijningsvorm die oogstrelend kan zijn. Je vraagt eigenlijk naar dingen die ongreepbaar zijn, die moeilijk te omschrijven zijn. Het proberen om abstracte gevoelsmatige emotionele dingen, om daar een rationele verklaring voor te geven. Het is goed te doen maar het is lastig. Vandaar dat een hoop architecten vaak kromtaal spreken, naar mijn mening. Een hoop architecten gebruiken hele moeilijke bewoordingen om het op te schrijven. Het heeft daar mee te maken, dat het zo moeilijk is".

17. Hebt u daar zelf verstand van qua bouwtechniek.

“Architecten zijn generalisten, dat betekent dat hij van alles een beetje weet. Maar genoeg om een goed plan te maken.

Ik ben net bezig met een ontwerp voor een toren.

Op het moment dat ik daaraan werk, ik heb eerst schets gemaakt en verdiep ik me daar ook in de wijze van hoogbouwtoeren.

Deze is 90 meter hoog geworden, gelet op hoe de constructie is of wordt. Want de constructie en ontwerp vallen heel erg samen.

Ik bedoel als je een ronde vorm maakt, dan kan je dat op hele verschillende manieren doen. Maar bij torens is dat een stapeling van ruimtes boven elkaar met dragende wanden. Ik ben eerst begonnen met het vrij precies uit te kienen hoe de constructie van die toren zou moeten zijn, om te weten hoe die gemaakt wordt. Het zou bijvoorbeeld ook met tunnelbekisting gemaakt worden, dat soort dingen. Met de hoofd stabiliteit kom je wel uit. Je moet basis benul hebben van constructie en bouwtechniek.

Het is ook leuk om te bedenken hoe het gemaakt zou moeten worden. Ik heb grote moeite met ontwerpers die alleen maar conceptueel zijn. Alleen als je een gedachte/idee hebt en als je vraagt of zegt hoe het gemaakt moet worden, dat kan dan niet. Dan is je concept niet goed als dat niet gerealiseerd kan worden. Heel vaak als het gemaakt wordt, en het lukt niet om het te maken volgens dat concept dan krijg je de techniek de schuld of de aannemer of de uitwerker. Nee, dan denk ik, je hebt als architect heb je je niet genoeg van te voren gerealiseerd hoe je het moest maken. Daar moet je je ontwerp door laten beïnvloeden.

Als je het niet kan maken dan is dat alleen maar een abstract idee. Als beeldende kunst is dat heel goed.

Maar bij ons werk moet er gewoon, gewerkt en geleefd worden in het gebouw dus moet dat gemaakt kunnen worden.

Het mag niet omwaaien er moet ook wel stabiel zijn” .

Bijlage 8: Curriculum Vitae Rob Kanbier

Naam Kanbier
Voornaam Rob
Geboortejaar 1968
Nationaliteit Nederlandse

Opleiding

1980 – 1985 HAVO
1985 – 1987 VWO

1987 – 1993 Technische Universiteit TU Delft; faculteit der Bouwkunde, afstudeerrichting Architectuur (diff. Bouwtechniek en restauratie)

Loopbaan

1991 Groos de Jong Architecten te Amsterdam (stage)
1992 Sobeh Engineering Services te Amman, Jordanië (stage)
1988 - 1993 TU Delft faculteit bouwkunde (student assistant)
1995 - 1996 Teun Koolhaas Associates te Almere
1996 - 1997 Klous + Brandjes Architecten bna te Haarlem
1997 – 1999 Tauber Architecten BV te Alkmaar
1999 – 2001 Claus en Kaan Architecten te Amsterdam
2001 - heden KuiperCompagnons Bureau voor Ruimtelijke Ordening en Architectuur BV te Rotterdam als projectarchitect

Selectie van projecten

2003 - heden Nieuwbouw Bloedbank te Amsterdam. Opdrachtgever: Sanquin.
2002 - heden Groningen. Academisch ziekenhuis, stedenbouwkundige studie psgyhiatrische ziekenhuizen en stafgebouwen, 55.000 m²
2001 - heden Groningen. Academisch ziekenhuis. Voorzieningengebouw, 45.000 m²
2001 - heden Groningen. Academisch ziekenhuis. Internetcafé
2002 - 2005 Den Haag, Ypenburg. Gezondheidscentrum. Huisartsen, GGZ en diverse poliklinieken, 3.000 m²
2001 - heden Groningen. Helpermaar. 350 woningen en appartementen
2001 Gendringen, Schrijversbuurt. Stedenbouwkundig plan herstructurering, 200 woningen
2001 Utrecht, Nijenoord. Studie voor herstructurering spoorwegzone ca. 700 woningen; studie nieuw station randstadrail
2001 Doetinchem. Amphion theater. Studie stedenbouwkundig plan en theatre, 800 zitplaatsen
2001 Amsterdam, IJburg. Studie Haveniland Oost blok 56, 57, 58
2000 - 2001 Haarlem. Raaks: Stadshoven en entreegebied, winkels, 66 woningen
2000 - 2001 Deventer. Herstructurering Driebergenbuurt, 250 woningen
1999 - 2000 Amsterdam. De Aker 5 + 6 blok 6, 77 woningen
1998 - 1999 Oosterhout. Uitbreiding Mgr. Frecken College, 5.000 m²

1998 - 1999	Broek op Langedijk. 11 woningen in voormalige slagersvakschool.
1998 - 1999	Alkmaar. Stadsvernieuwing Baansingel, 97 woningen winkels
1997 - 1999	Alkmaar. Verbouw winkelcentrum en nieuwbouw 40 woningen
1997 - 1998	Middelburg. Renovatie en uitbreiding bejaardenzorgcentrum
1997	Heerhugowaard. Woon- en winkelgebouw
1996 - 1997	Hillegom. Uitbreiding bejaardenzorgcentrum, 77 woningen
1996 - 1997	Haarlem. Kantoorgebouwen, Oostpoort, 5.000 m ²
1996 - 1999	Haarlem. Uitbreiding jeugdcentrum 'Sneel
1995 - 1996	Amsterdam. AHK theaterschool, 15.000 m ²
1995 - 1996	Almere. Interieur woonhuis

Bijlage 9: Interview Rob Kanbier (projectarchitect)

1. Hoe zijn jullie tot dit (uiteindelijk) ontwerp gekomen?

"Waar we mee beginnen, is in eerste instantie kijken naar: wat is de situatie, wat is de locatie en wat zijn de problemen die er spelen. De stedenbouwkundige inspanning van het gebouw is erg essentieel. Je onderzoekt eerst hoe het gebouw zich verhoudt tot de omgeving. Ook wat de plek eigenlijk vraagt en waar de entree zou kunnen komen. Bijvoorbeeld in dit geval, wat voor ons heel belangrijk is, het voortzetten van de structuur van de binnentuinen. Dat vonden we iets wat in de bestaande situatie heel erg goed was en de situatie leent zich om een tweede binnentuin te maken. Ook de entree met het voorplein kwam ook vrij snel naar boven. Als je dat eenmaal gedaan hebt dan ga je kijken wat de bouwvormen zijn. Op basis van grove vierkante meters maken we plannen. Tegelijkertijd kijken we ook wat wij willen realiseren als beeld, in de zin van, hoe hoog moet zo'n gebouw zijn. Dat het gebouw hoger moest worden dan de rest van de gebouwen in de omgeving is duidelijk. Je begint eerst met de stedenbouwkundige situatie. Als je daar uit bent en je weet wat de grove vormen van het gebouw zijn dan ga je kijken wat de structuur van het programma is en of je in de grove vierkante meter in het gebouw kwijt kan en dat er ook een logische manier van het aanpassen van de vorm inziet. En die dingen ga je steeds op elkaar afstemmen maar ondertussen heb je dat natuurlijk ook wel al in je hoofd. Het is niet zo dat je begint terwijl je helemaal geen idee wat er nou in moet. Je kan het ook niet helemaal scheiden, dingen lopen ook wel simultaan. Maar je begint ook wel met de stedenbouw, grofweg de hoofdweg van de plattegronden en je vergelijkt dat steeds of het in de programma past. En uiteindelijk kom je erachter dat het programma iets anders vraagt en dan ga je kijken of je dat in de plattegrond weer moet aanpassen".

2. Van wie is het ontwerp?

"Ik denk dat we een aantal discussies hebben gehad waarin we met z'n tweeën heel erg bepaald hebben hoe het een en ander er uit zou kunnen komen te zien. We hebben een aantal uren aan tafel gezeten en net zolang geschetst tot we

een gevoel hadden: die kant moet het op, wat leidt tot varianten. Varianten hebben we onderzocht. Uiteindelijk kom je dan tot de variant die het beste werkt op die plek".

3. Hebben jullie dezelfde visie?

"Je zou kunnen zeggen dat we dezelfde visie hebben gehad".

4. U heeft gekozen voor een bakstenen gevel. Waarom juist baksteen?

"Er zijn een paar redenen. Wij willen dat het gebouw een vrij ruw karakter zou krijgen, heel expressief zou worden op die plek. Het gebouw van de huidige bloedbank is deels beton en deels van baksteen. Wij willen daar enigszins op laten aansluiten maar wel veel grover en veel uitgesprokener. Het zou ook een hele ruwe expressieve uitdrukking kunnen krijgen en dat is eigenlijk wat we zochten. Had het ook andere materialen gekund? Ja, dat had wel gekund. Maar wij wilden geen metalen of houten gebouw maken, want je zit altijd met vervuiling of verarming. Baksteen is wel een materiaal waar we allebei heel erg mee verwant voelen".

5. Wat is uw inspiratiebron geweest of waar haalt u uw inspiratie vandaan bij het ontwerp van Sanquin Bloedbank?

"Heel erg uit de omgeving, ontzettend belangrijk. Ook uit een soort gevoel van wat er moet komen. Het moet een symboliek hebben, qua vorm. Het gebouw heeft niet een vorm waarvan je zegt: het is een boot, een stoel, een koffiezetapparaat ofzo. Daar heeft het allemaal niet zo veel van. Ik zat met Wytze op een gegeven moment te praten en hij zei: "je hebt soms weleens in een bak met ouwe rommel zitten te graaien en daar komt ineens een stuk plastic uit wat geëxtrudeerd en vervormd is". Dat is van een apparaat waarbij je geen idee meer hebt wat het is en er steekt een lipje uit en dingetje. Hij zegt: "het is wel heel leuk om op zo'n plaatje als een metafoor te nemen van het gebouw. Niemand die weet wat het precies eigenlijk is en toch functioneert het heel goed en het heeft iets intrigerend".

Wytze Patijn had het over een printplaatje..

“Dat klopt, alleen dat was niet precies wat hij toen bedoelde.

Het was meer een onbestempelde voorwerp dat van een apparaat afgebroken of afgevallen is, waarvan je de context eigenlijk niet meer precies ziet ten opzichte van het apparaat wat het ooit was. Dat ding gaat zijn eigen leven leiden. Dat vond ik een prachtig metafoor”.

6. Hoe bent u omgegaan met de ruimte en beweging in het gebouw? Waar komen de schuine gang vandaan?

“De opdrachtgever heeft duidelijk aangegeven dat zij geen lange saai gangen willen die vanaf het begin tot het eind hetzelfde zijn, wat heel naar zou zijn om door heen te lopen. En dat kan voor komen als je het gebouw lang maakt. In Groningen hebben we geleerd dat als je gebouw iets breder maakt dan normaal dat het daardoor flexibeler wordt. Je kan in de toekomst meer verschillende functies opnemen. Maar het heeft meteen als voordeel dat je nu met die gangen ook leuke dingen uit kan halen. Je kan in de gangen gebruikgebieden gaan aanwijzen. Waar meer kan gebeuren dan alleen maar lopen, er kan een tafel of een koffieapparaat neergezet worden en een black corner waar mensen elkaar ontmoeten. In Groningen hebben we dat nog heel recht gedaan. In dit gebouw vonden we erg leuk om de gangen eigenlijk te laten divergeren en convergeren waardoor je op elke punt in die gang een heel spannend beeld heb over het verloop van de gang. Met andere woorden, op elk punt is die gang voor je gevoel anders. Je kan niet op elk punt de andere zijde van de gang zien. Dat betekent dat je elke keer weer nieuwe dingen ziet als je door de gang heen loopt. Op die manier is geprobeerd om het spannend te maken”.

7. Het is duidelijk dat het ontwerp wat betreft de interne ruimtevorming veel uitbundiger is dan de architectuur aan de buitenzijde. Is dat te motiveren bijvoorbeeld vanuit het programma of is er sprake van een bijzondere belevingsfilosofie?

“Ik denk beiden wel, vanuit het programma werd al duidelijk gevraagd om een open en representatief gebouw. We hebben geprobeerd de representatieve kant te maken door de open atrium, de manier van binnenkomen. Als je binnenkomt is het

ook heel uitbundig. Dus het loopt eigenlijk van binnen naar buiten door. Het kantoor is ook expressief gemaakt, dus het is echt een heel ruw gebouw geworden, bijna zo'n icoon van het gebouw. Baksteen, de manier van metselwerk alles ondersteunt dat. Als je verder kijkt in het gebouw ziet het er redelijk sober uit. Dat klopt ook wel. Het ruwe deel ondersteunt. Aan de kant van het laboratorium gebouw is alles ook wat eenvoudiger gehouden dit vanwege het kostenaspect wat er aan zit. Het is een normaal regelmatige gebouw open ruimte geworden waarin juist de open ruimtes misschien wel belangrijk gemaakt zijn”.

8. Zijn er invloeden geweest van omgevingsfactoren bij het ontwerpen van Sanquin?

“Ja, heel sterk. Daar was, toen we begonnen, slechts ruimte om de binnenruimte tussen de bestaande gebouwen in te bebouwen. Al heel snel nadat we begonnen kwamen we tot de ontdekking dat de gemeente een idee had over wat daar moest gebeuren. Die heeft gesteld dat er een bepaalde rooilijn moet worden aangehouden, die voortkomt uit een grootschalige stedenbouwkundige plan. Er werd kort gesteld dat de rooilijn de bebouwingslijn moest worden voor het hele medische complex dus niet alleen de bloedbank maar ook het ziekenhuis wat er naast staat. Die lijn die moest worden vastgesteld. Omdat wij de eersten waren die gaan bouwen konden wij de lijn aangeven waar wij vinden dat het voor het ontwerp het mooiste is. En dat is door de gemeente overgenomen.

Een ander punt is het binnenkomen vanaf de Slotervaart, dat is een beetje onzin. Want je kan je auto niet parkeren en je hebt nauwelijks ruimte om iets van het gebouw te zien. Door het vooruitsteken van het nieuwbouw en het achter laten liggen van het bestaande bouw kan de voorgevel zich keren en de openheid naar het plein aan de Slotervaart kan worden gemaakt.

Het plein is eigenlijk de hoofdingang geworden. We hebben verder nog het bestaande gebouwcomplex waar een binnentuin in zit. Door het gebouw een haakvorm te geven kon het bestaande complex afgemaakt worden, als een gebouw met twee binnenhoven. Dat is een hele belangrijke. Dat waren wel de belangrijkste dingen, denk ik”.

9. Wat is er, volgens u, zo bijzonder/kenmerkend aan het ontwerp Sanquin?

“Wat ik zelf heel bijzonder vindt is de enorme openheid van het gebouw als je binnenkomt, dat vind ik heel belangrijk. Het hele atrium is misschien wel de belangrijkste gevel is van het gebouw. Dat is wel grappig, je bestempeld eigenlijk een ruimte als gevel. Dat is en vindt ik wel heel bijzonder. En ook waarmee het hele beeld van het binnenkomen, het hele dynamische omgeving gecombineerd met functionele aspecten. Als je binnenkomt dan is het atrium bijna een soort metafoor, van links gebeurt alles in de labs en rechts zijn de kantoren. Daartussen zit een hele mooie samenhang. Rechts wordt eigenlijk bepaald en besproken en links moet gebeuren. En rechts stuurt links aan. Dat was het idee”.

10. Wat is architectuur volgens u? Hoe zou u architectuur omschrijven?

“Architectuur is in feite nadenken over het omzetten van functies, gedachtes, emoties en wat alles wat je maar in het gebouw wilt stoppen. Daarover nadenken en vervolgens vormgeven, meer is het niet. Als dat lukt, dan denk ik dat het architectuur is, maar dat is geen garantie. Het is heel moeilijk om daar iets over te zeggen. De ruimtelijk factor is natuurlijk heel belangrijk. Hoe je ruimtes maakt aan de hand de gedachtes die je hebt over die punten die ik net noemde”.

11. Hoe wordt de kwaliteit van het ontwerp gewaarborgd en hoe houdt Wytze Patijn de controle over het ontwerp?

“We hebben feitelijk samen het ontwerp gemaakt en ik werk het verder uit met een team mensen. De kwaliteit, daarmee ga je over een aantal lagen uitsmeren. Dat betekent dat ik overall visie houdt over wat er gebeurt in het gebouw en de kwaliteit. En de dingen waarvan ik denk dat ze de essentie raken bespreken we altijd met Wytze. Zodat we in ieder geval samen wel in het gebouw blijven zitten maar dat doe je alleen op hoofdlijnen”.

Bijlage 10: Projectgegevens Sanquin Bloedbank regio Noordwest te Amsterdam

Omschrijving

Nieuwbouw van de Sanquin Bloedbank te Amsterdam met diverse functies, te weten: een donorcentrum met centrale entree, kantoren, archiefruimten (voor management en staf), laboratoria, techniekruimte, restaurant en centrale voorzieningen zoals vergader- en onderwijssruimten.

Projectgegevens

Aard van project	: Bloedbank
Project	: Sanquin Bloedbank, Regio Noordwest
Opdrachtgever	: Sanquin Bloedbank Regio Noordwest, Amsterdam
Architect	: KuiperCompagnons, Rotterdam
Projectmanagement	: Pieterse Terwel Grevink Advies BV
Adviseur constructie	: Aronsohn Constructies Raadgevende Ingenieurs, Rotterdam BV
Adviseur installateur	: De Blaay-van den Bogaard Raadgevende Ingenieurs BV
Adviseur brandveiligheid	: Cauberh-Hugen Raadgevende Ingenieurs BV
Aannemer	: Nog onbekend, in onderhandeling
Totale netto oppervlakte	: 8500 m ²
Totale bruto oppervlakte	: 8693 m
Ontwerp	: 2003-2004
Opdrachtperiode	: 2004-2007
Start bouw	: Onbekend
Oplevering	: Onbekend

Bijlage 11: Beeldvorming

Fig. 11.1 zuidgevel(bestekfase)

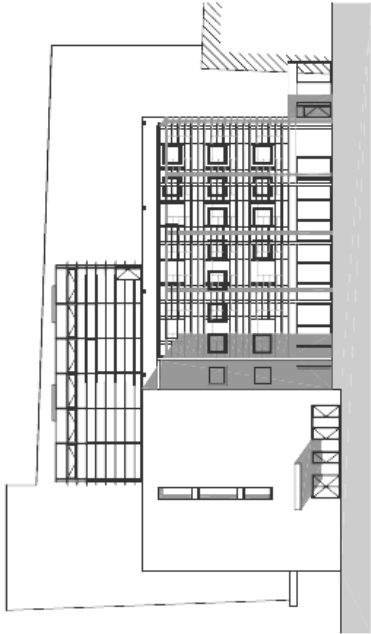
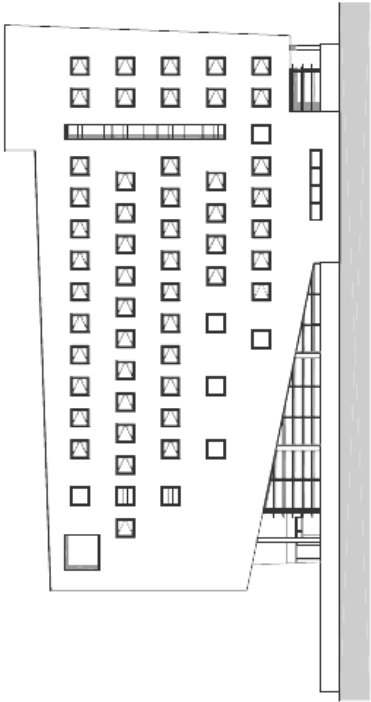

Fig. 11.1 noordgevel(bestekfase)

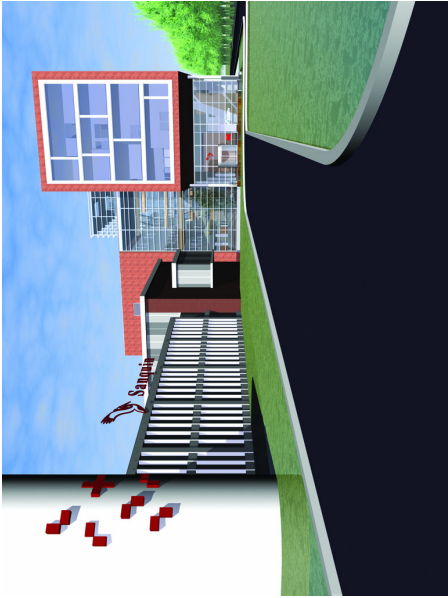

Fig. 11.1 oostgevel (bestekfase)

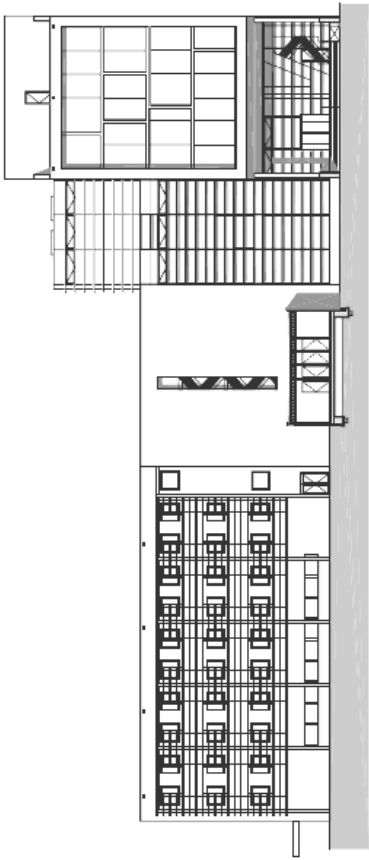
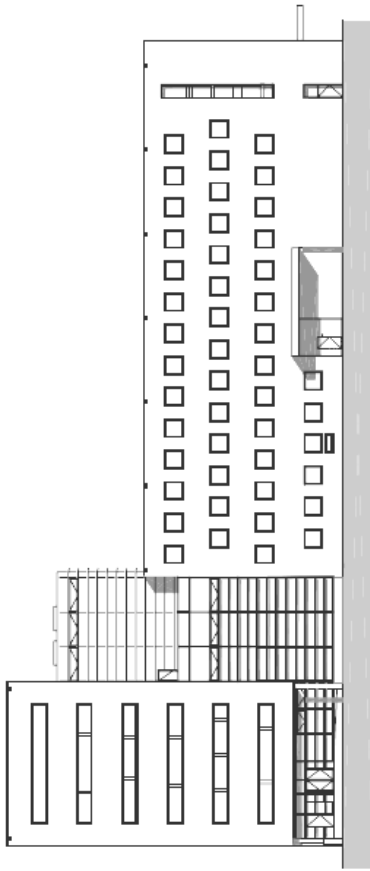

Fig. 11.1 westgevel (bestekfase)

Bijlage 12: De context (Plesmanlaan)

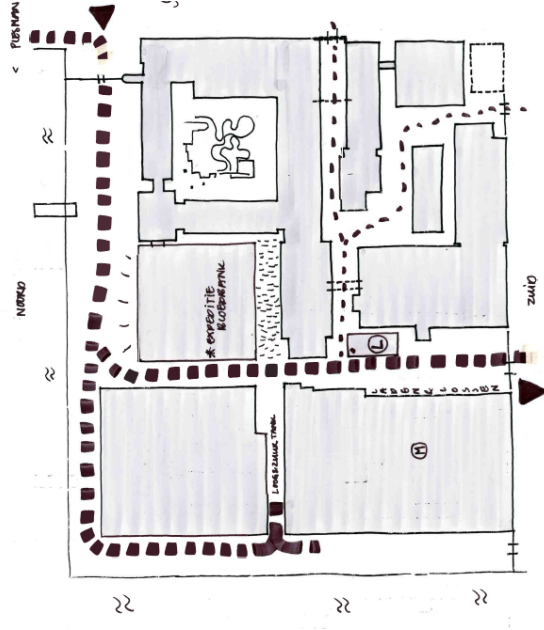

Foto's Plesmanlaan

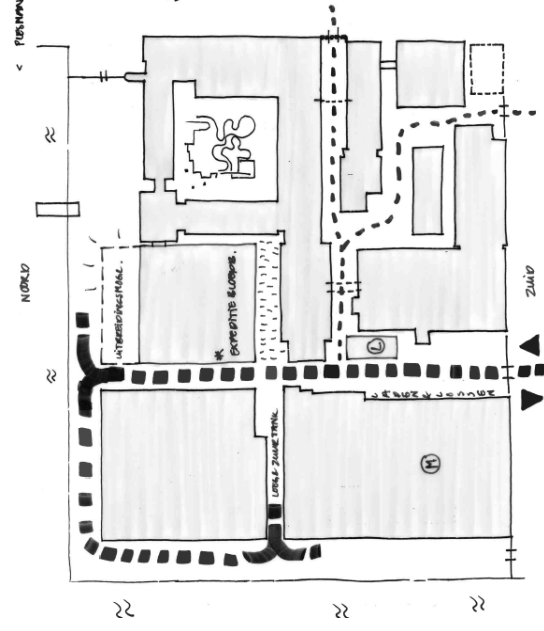
Foto's bouwlocatie

Bijlage 13: Logistiek terrein (schetsontwerp KC)

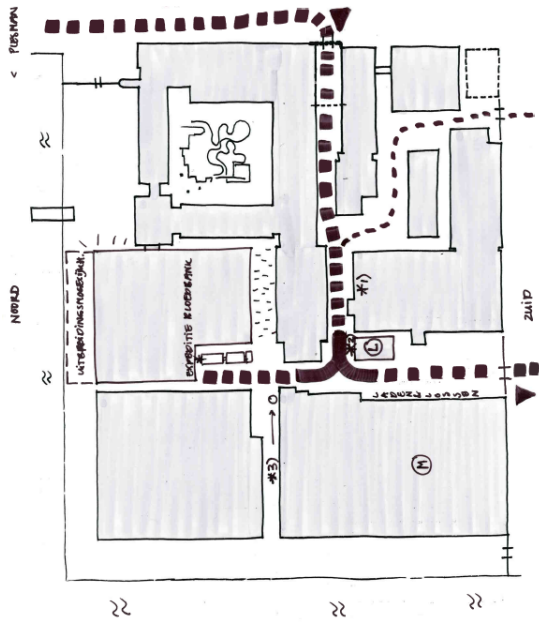
Variant 1

- Als bestaande situatie;
- geen bouwkundige consequenties;
- Nadeel is: groot verkeer loopt via voorzijde van het gebouw;

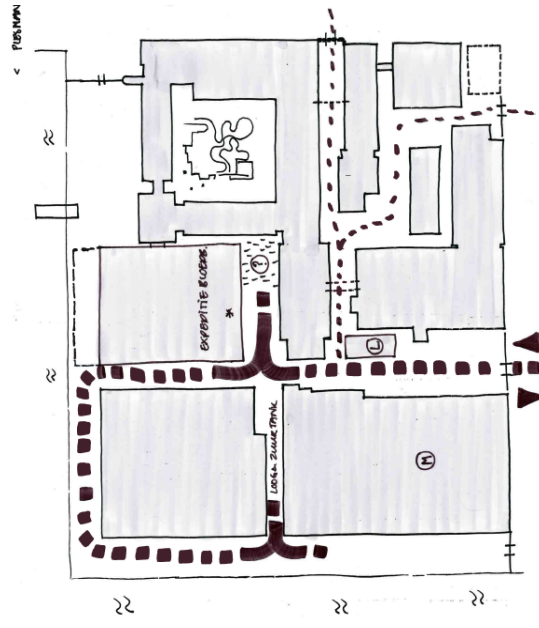
Variant 2

- Groot verkeer in- en uit door zuidpoort;
- Geen bouwkundige consequenties
- Voordeel is groot verkeer via achterterrein echter groot aantal wegen gereserveerd voor groot verkeer

Variant 3

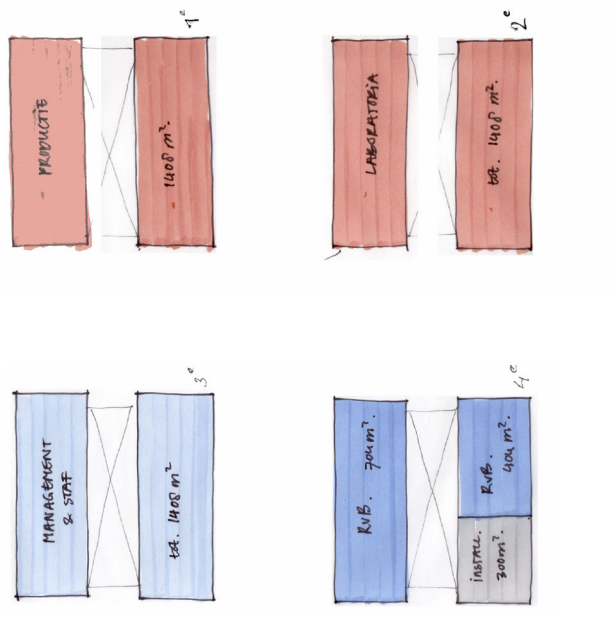
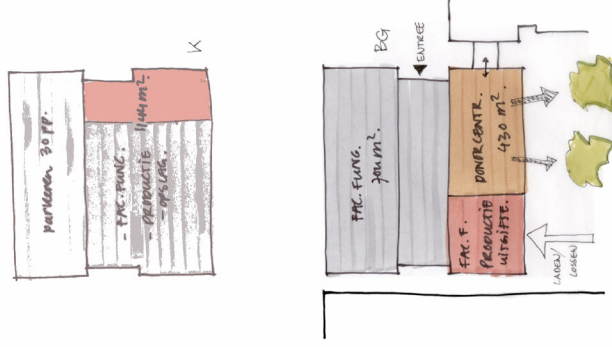
- Groot verkeer in door oostpoort, uit door zuidpoort;
- Bouwkundige consequenties zijn:
 Loopbrug verwijderen;
 Gebouw laagspanning (L) op andere plek
 Verplaatsen lood & zuurtank (O)
 Voordeel: expeditie gebundeld, overige wegen voor personeel en bezoekers

Variant 4

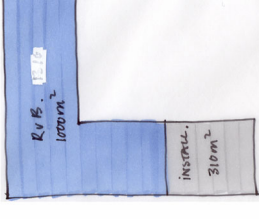
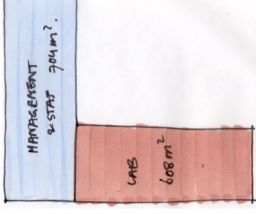
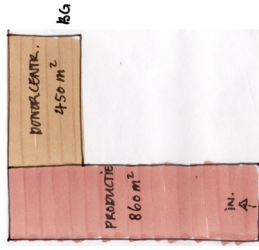
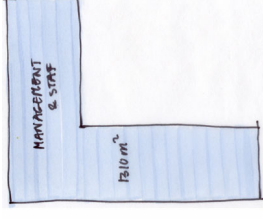
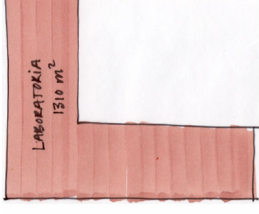
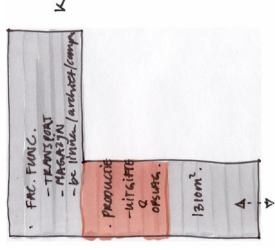
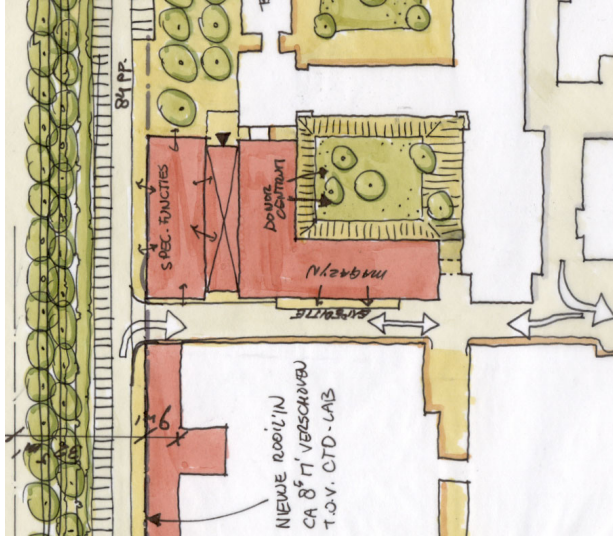
- Groot verkeer in en uit door zuidpoort;
- Keren in binnengebied;
- Geen bouwkundige consequenties.

- Maximaal omringende ruimte;
- Veel lichttoetreding blijft mogelijk in de omringende bebouwing;
- Compact;
- Midden van de nieuwbouw nauwelijks daglichttoetreding;
- Productielaboratoria en donorcentrum ligt niet op één verdieping;
- Expeditie + bijbehorend geluidsoverlast binnen/gescheiden van het binnenterrein.
- Laboratoria en donorcentrum liggen niet op één verdieping.

Variant 2

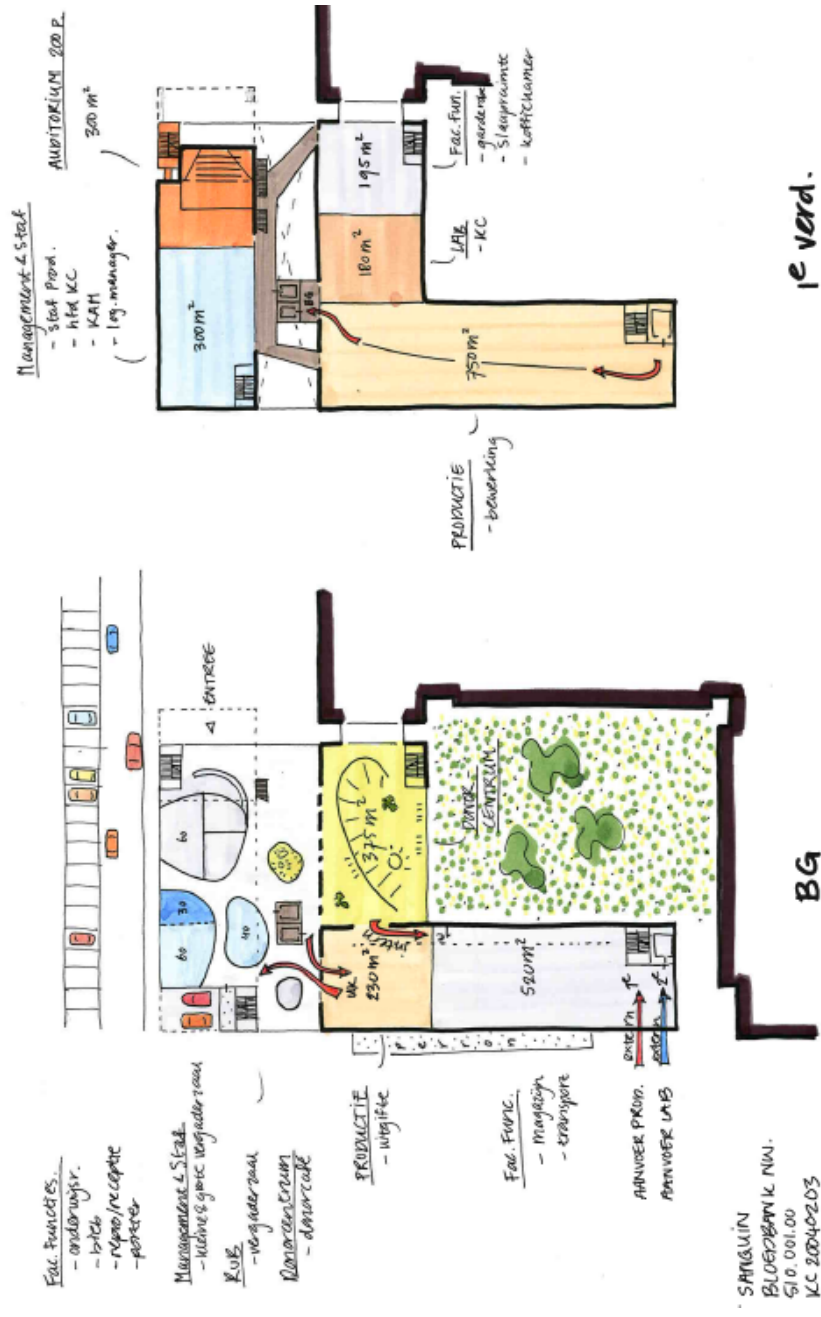
- Prettige ontvangstruimte (atrium);
- Verbinding met bestaande structuur;
- Veel lichttoetreding blijft mogelijk in de omringende bebouwing;
- Midden van de nieuwbouw nauwelijks daglichttoetreding;
- Productielaboratoria en donorcentrum ligt niet op één verdieping;
- Expeditie direct in relatie tot binnengebied (minpunt)

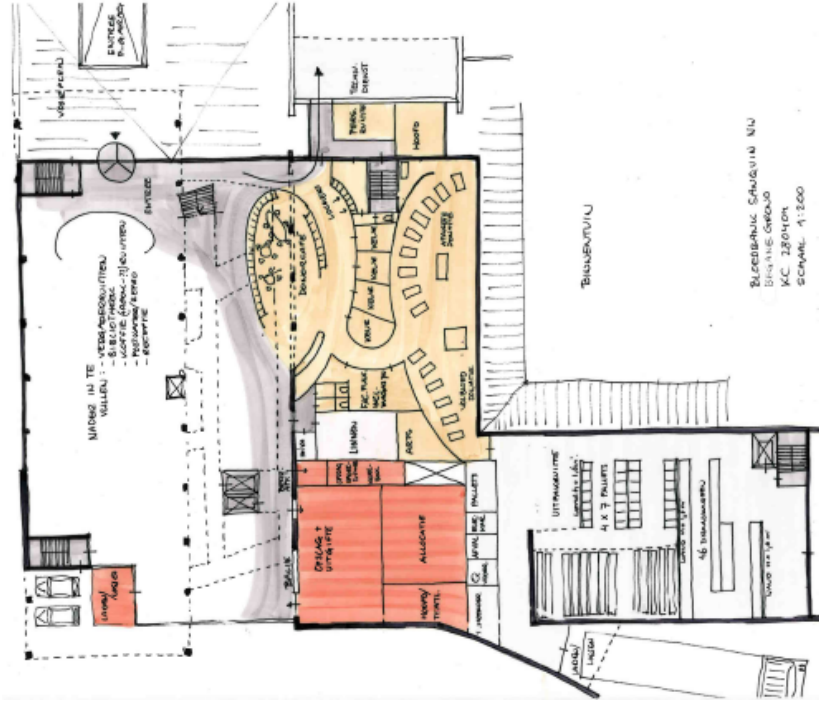
Variant 3

- Prettige ontvangstruimte (atrium);
- Beide gebouwdelen worden verbonden door een atrium;
- In het midden is een open, transparante atrium waardoor daglicht tot diep in het gebouw doordringt;
- Het atrium zorgt voor een optimale lichttoetreding van de binnengebieden in het gebouw;
- Productielaboratoria en donorcentrum kunnen op één verdieping worden geplaatst.

Bijlage 16: Plattegronden (schetsontwerp KC)

Bijlage 17: Plattegronden (voorlopig ontwerp KC)

Begane grond

1e verdieping

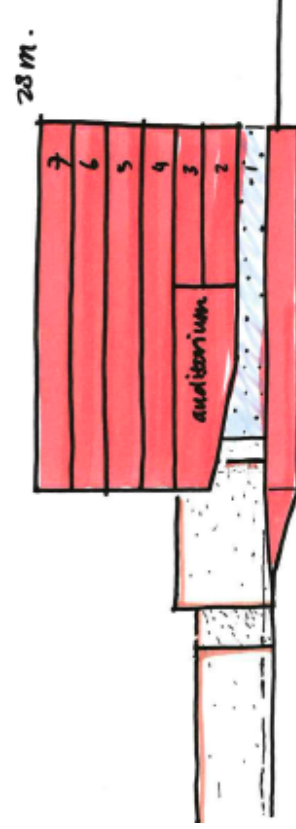
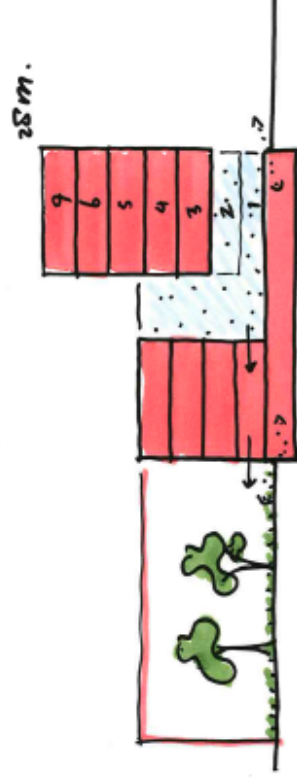
Relationeel

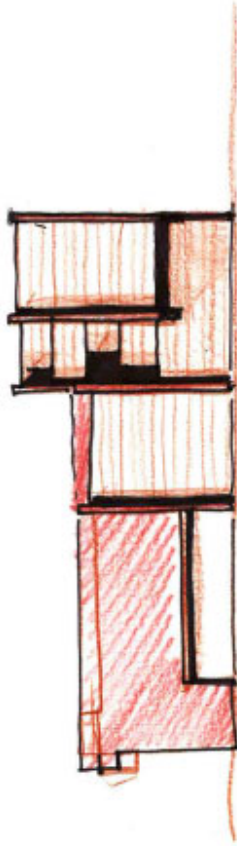
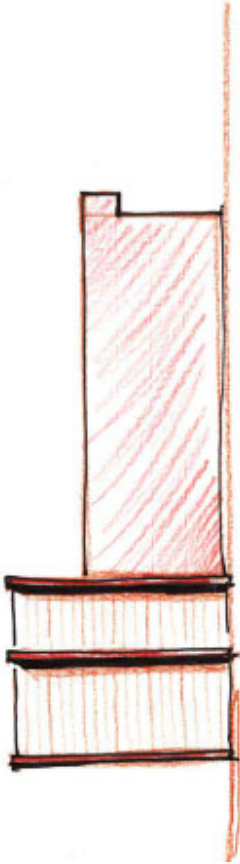
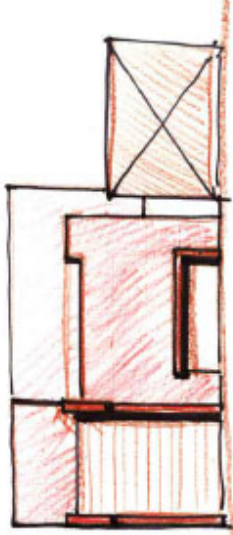
- Wachtruimte zijn zoveel mogelijk bijeen gesitueerd;
- Productielaboratoria en donorcentrum liggen niet op één verdieping;
- Relatie met elkaar vanwege koppeling .

Situatief

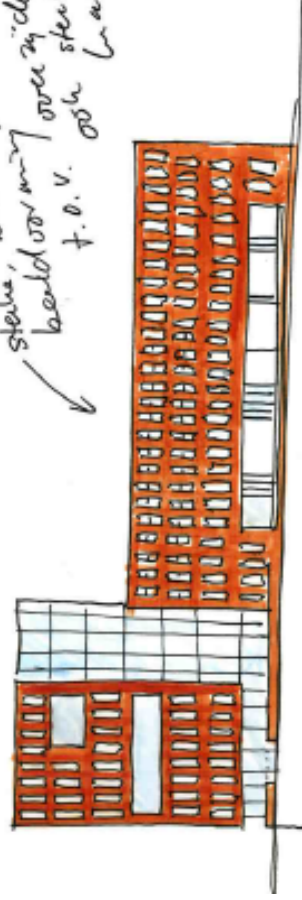
- Kantoren op noord -> geen last van zoninstraling;
- Afnameplaatsen op zuid -> uitzicht op binnentuin

Bijlage 18: Gevels (schetsontwerp KC)

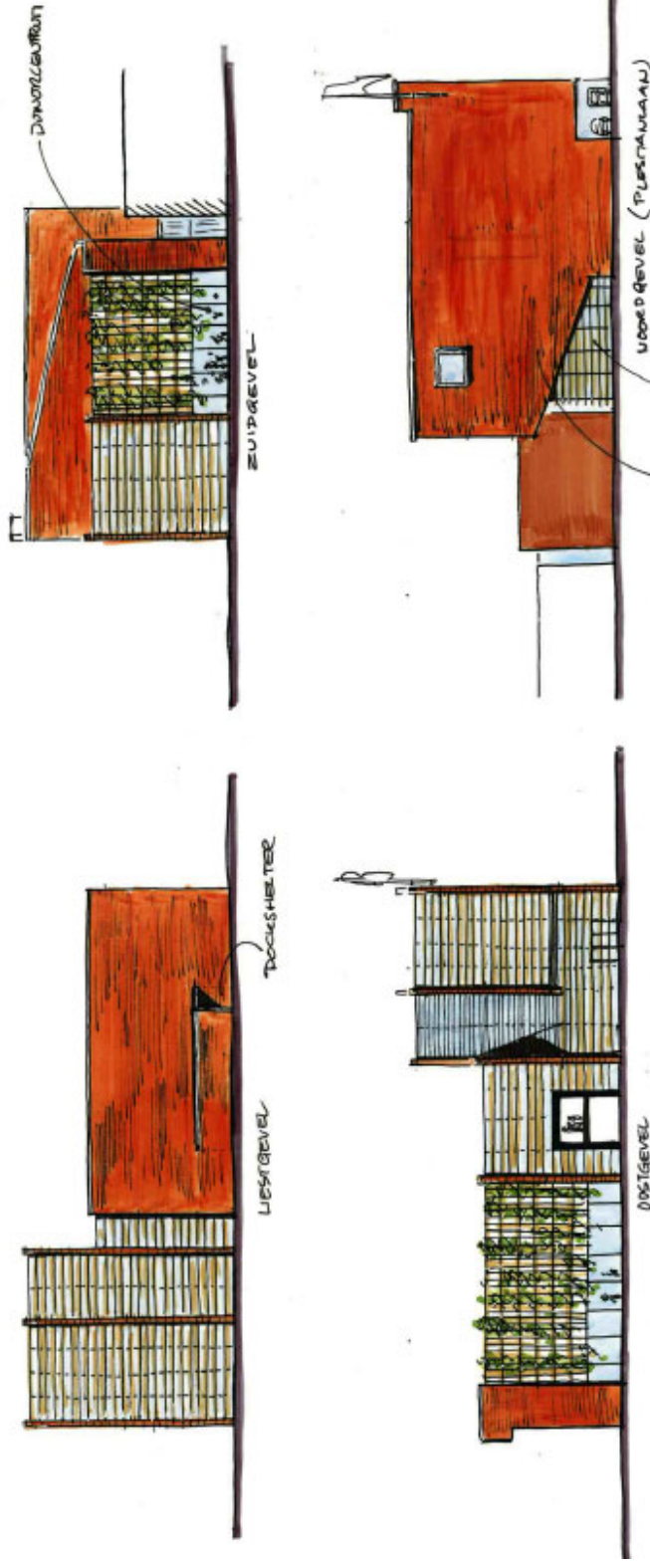

✓ sterke, krachtige
beeldvorming overrijde de
f.o.v. om sterk en
krachtig
is.

Bijlage 19: Gevels (voorlopig ontwerp KC)

Uiterlijk

- Strak, robuust en warm;
- Modern door een strakke en robuuste vormgeving maar warm door de kleuren van het materiaal;
- Transparant (atrium);
- Het heeft de vorm van een omgekeerd strijkijzer (noordgevel)

CONCEPTSCHETS EN GEVELS
SCHAL 1:500
SAPROUW RIJEDBAUK NOORDWEST
KUIPERCOMPAGNONS 080304

Bijlage 20: Ontwikkelingen in de verschillende fase van het ontwerproces (plattegronden)

Voorlopig Ontwerp

Definitief Ontwerp Versie 1

Versie 2

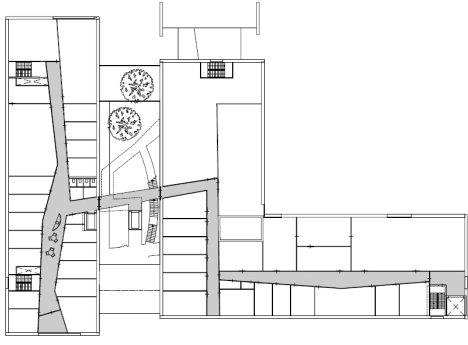
Versie 3

Kelder vervallen wegens bezuinigingen

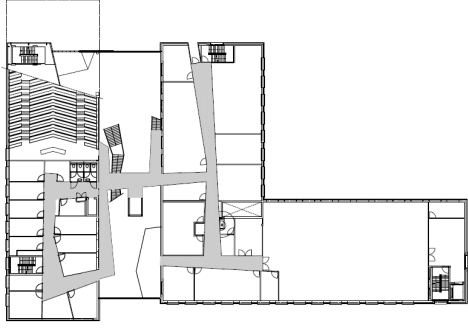
Kelder

BG

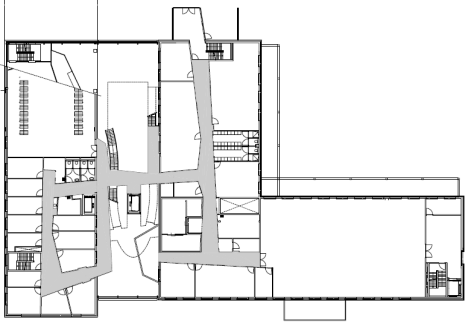
Voorlopig Ontwerp

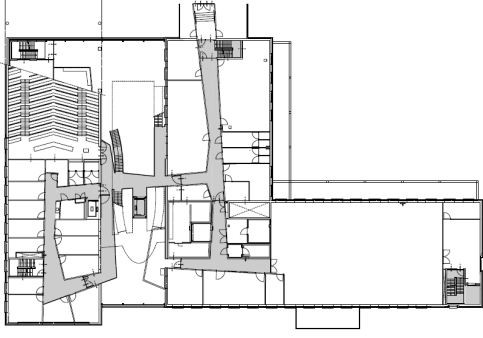
Definitief Ontwerp
Versie 1

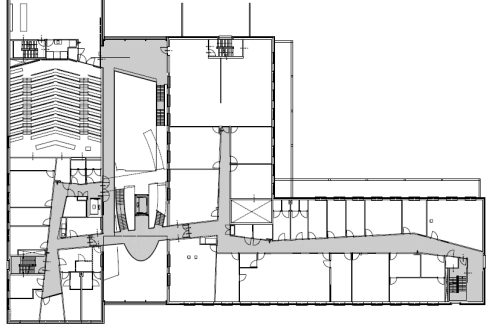
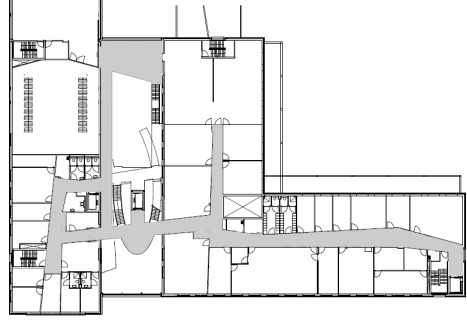
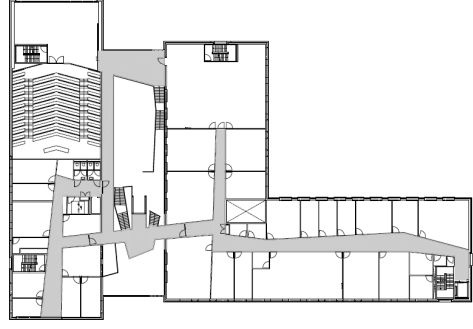
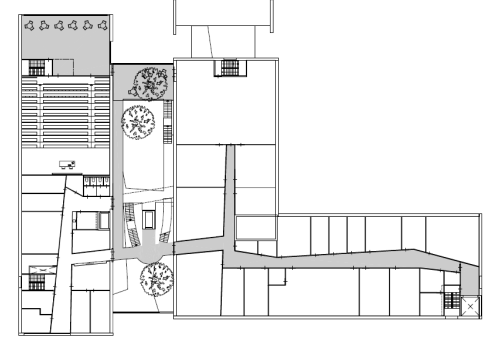
Versie 2

Versie 3

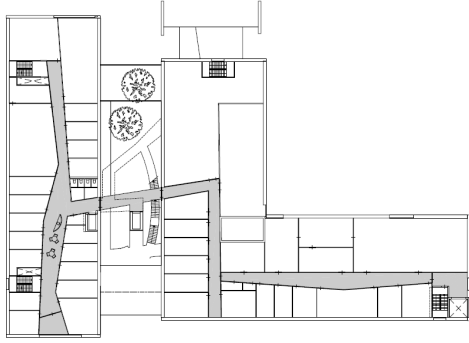

1^e verdieping

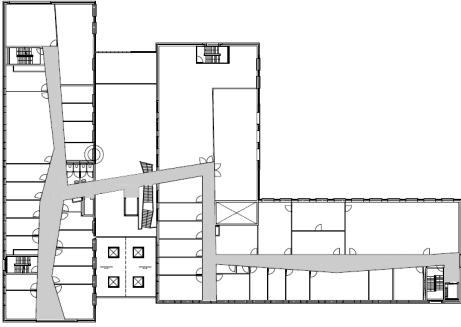

2^e verdieping

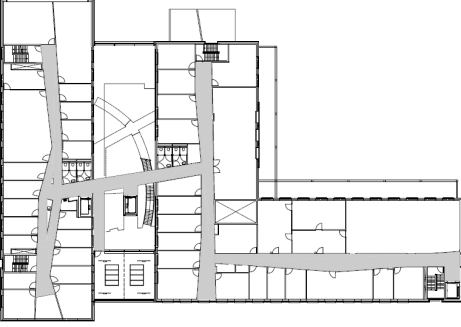
Voorlopig Ontwerp

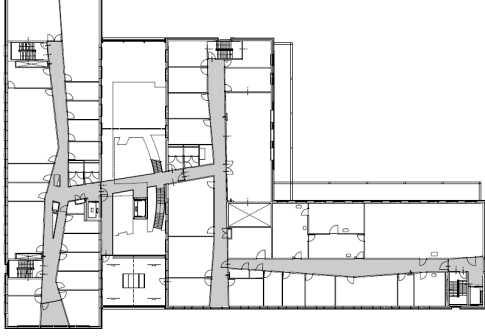
Definitief Ontwerp
Versie 1

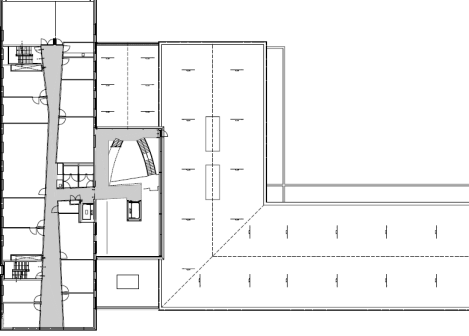
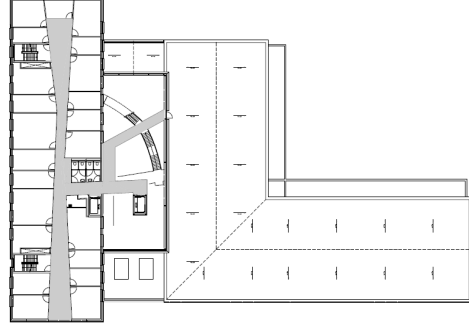
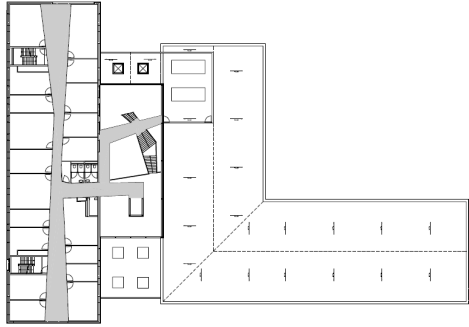
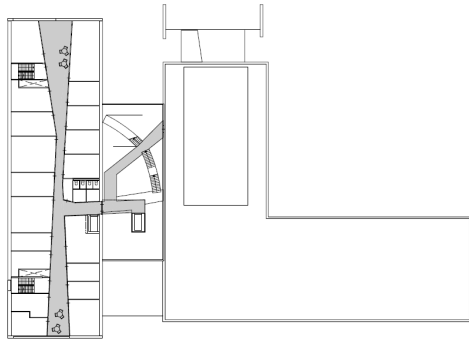
Versie 2

Versie 3

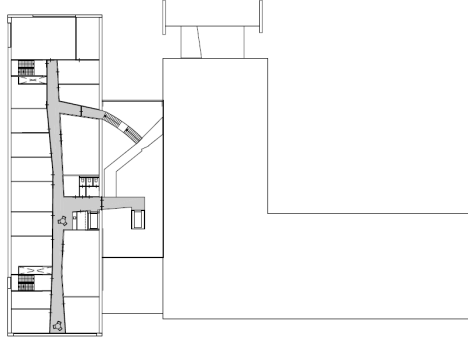

3^e verdieping

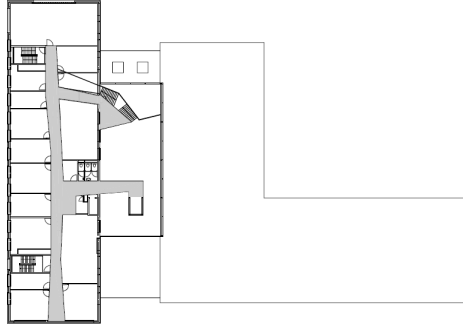

4^e verdieping

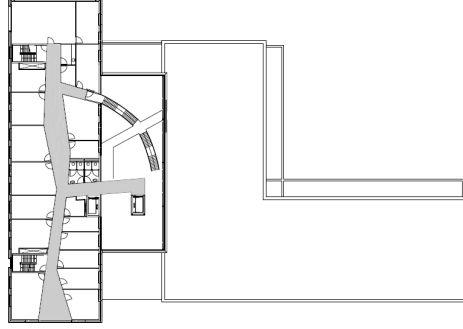
Voorlopig Ontwerp

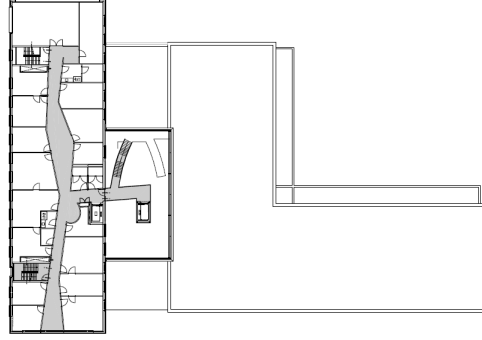
Definitief Ontwerp
Versie 1

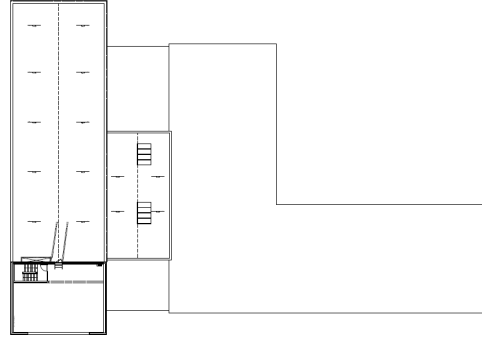
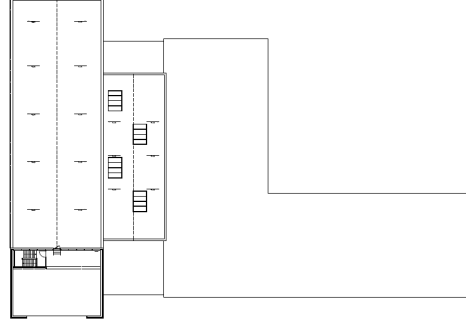
Versie 2

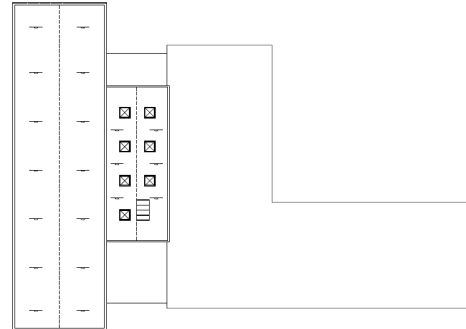
Versie 3

5^e verdieping

6^e verdieping
(dak)

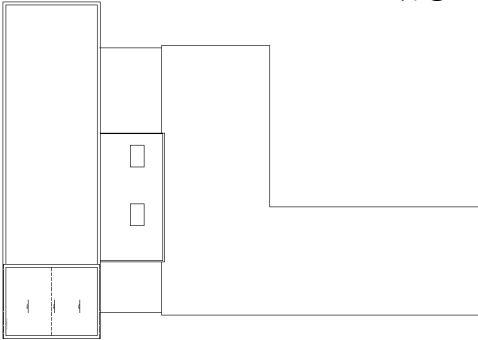
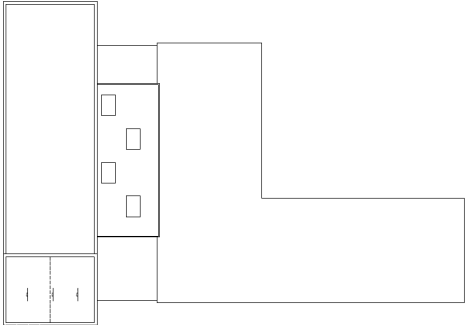

Voorlopig Ontwerp

Definitief Ontwerp
Versie 1

Versie 2

Versie 3

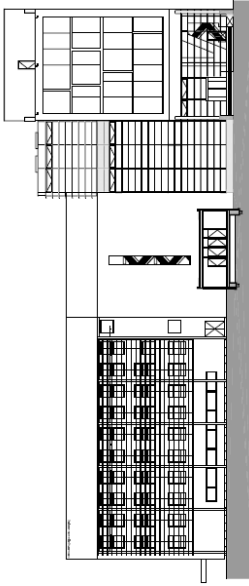
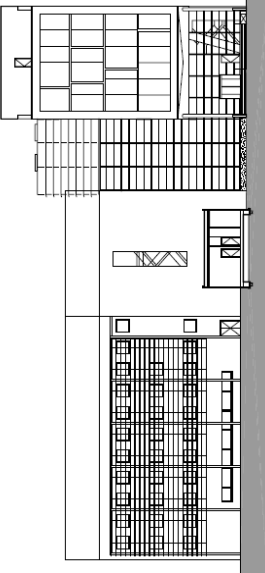
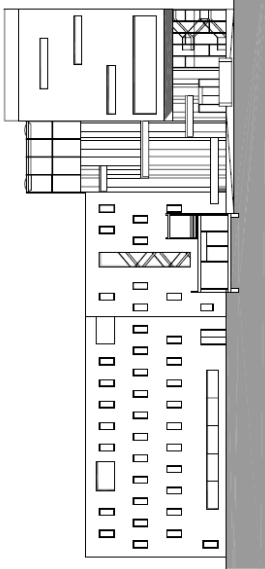
7^e verdieping
(dak)

Bijlage 21: Ontwikkelingen in de verschillende fase van het ontwerpproces (gevels)

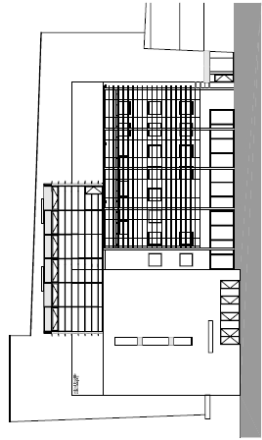
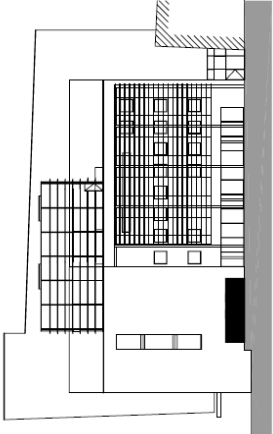
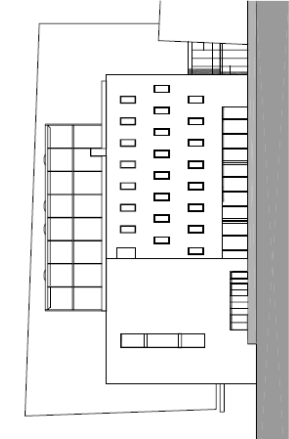
Voorlopig Ontwerp

Definitief Ontwerp

Bestek

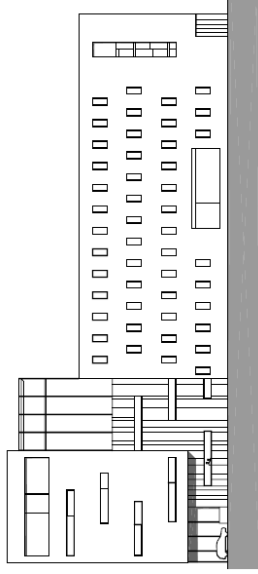

Oostgevel

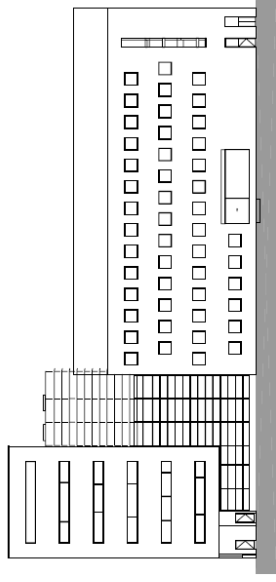

Zuidgevel

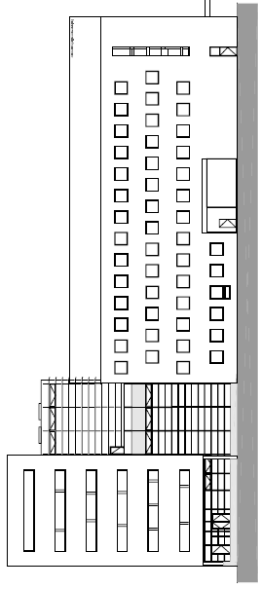
Voorlopig Ontwerp

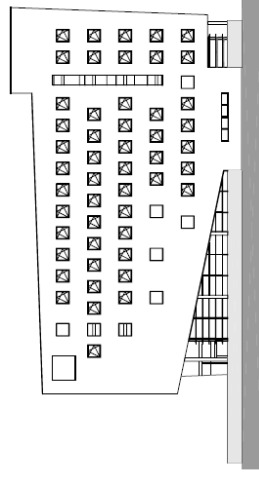
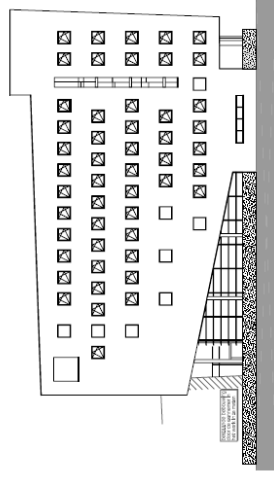
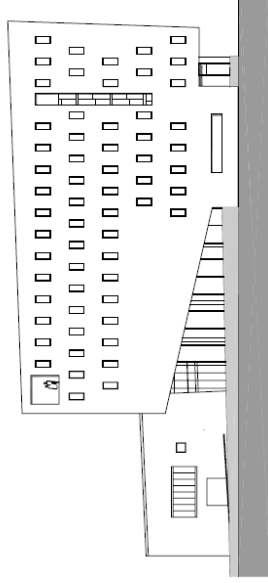
Definitief Ontwerp

Bestek

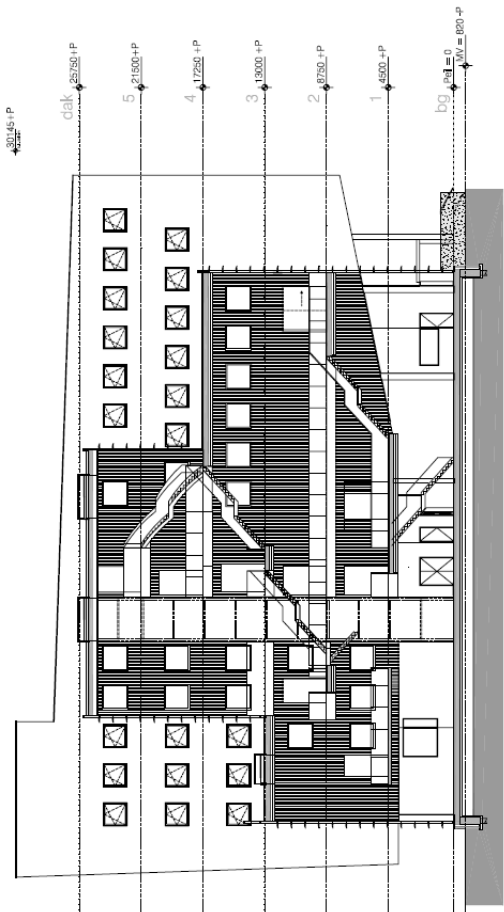
Westgevel

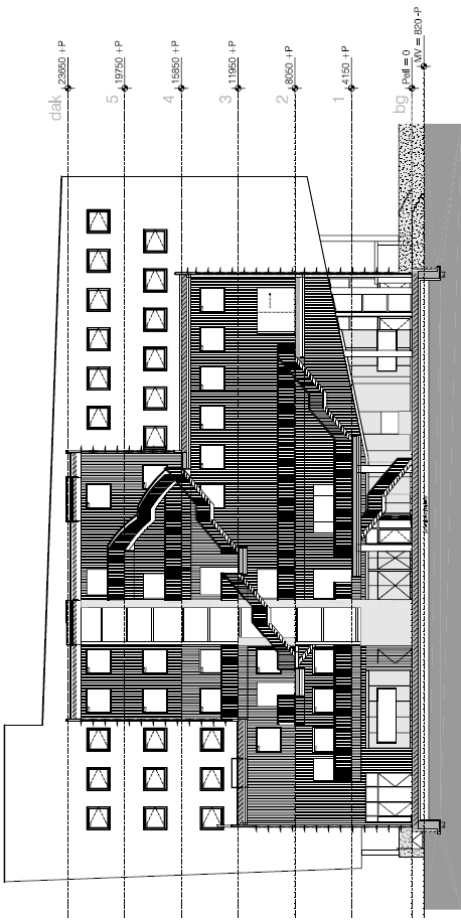
Noordgevel

Bijlage 22: Ontwikkelingen in de verschillende fase van het ontwerpproces (doorsneden)

Definitief Ontwerp

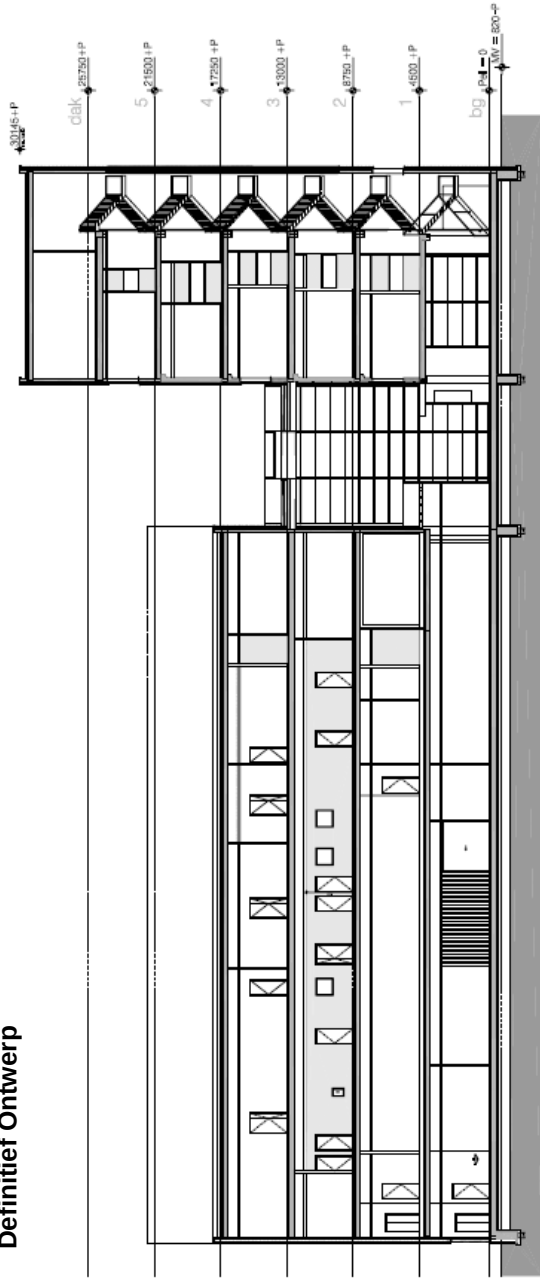

Bestek

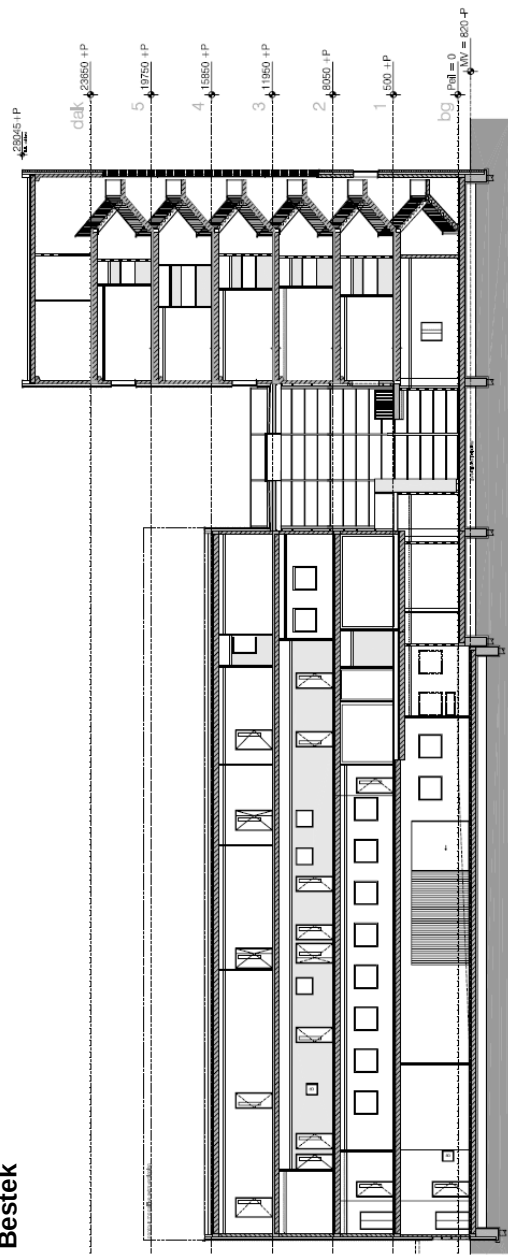

Dwarsdoorsnede

Definitief Ontwerp

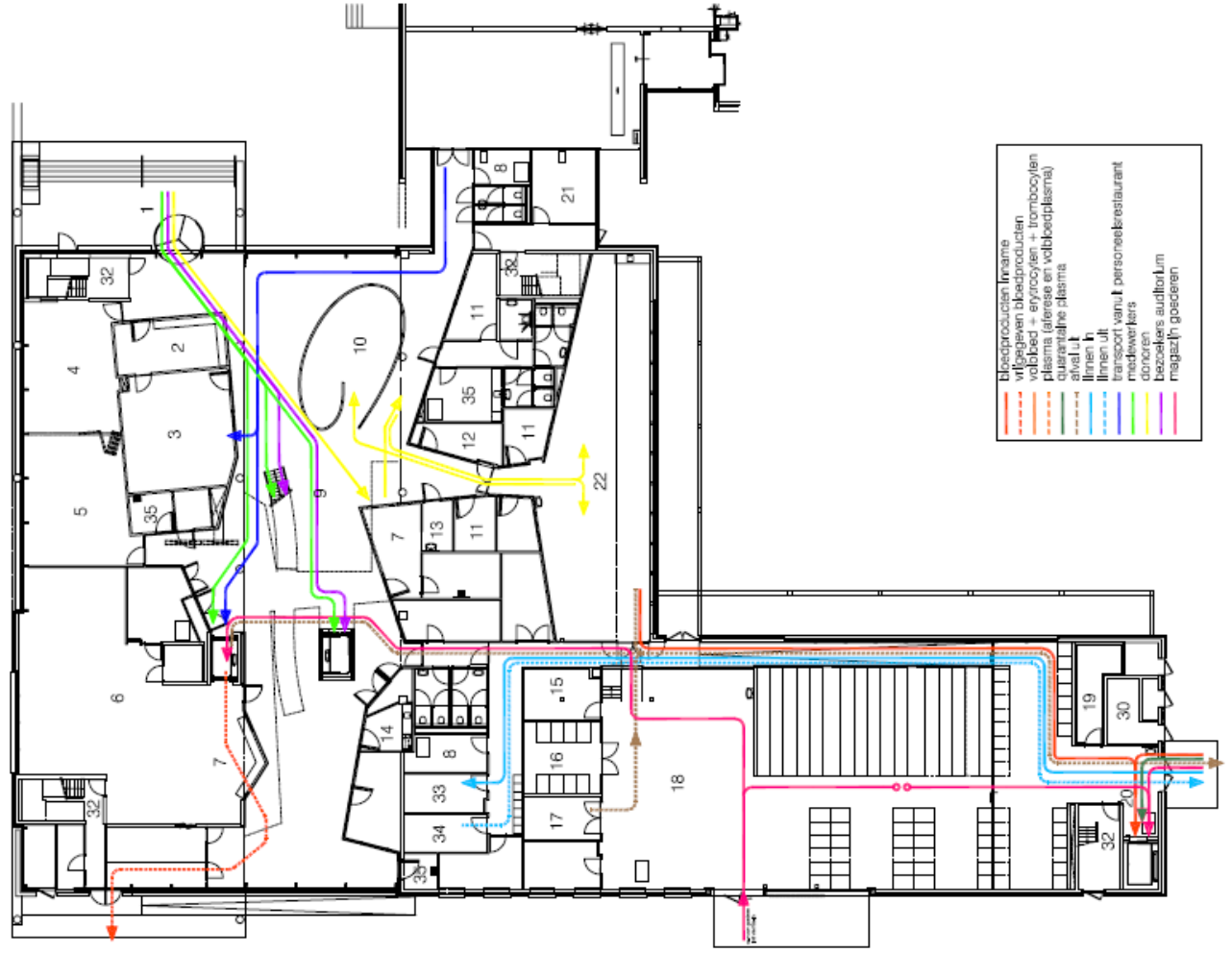

Bestek

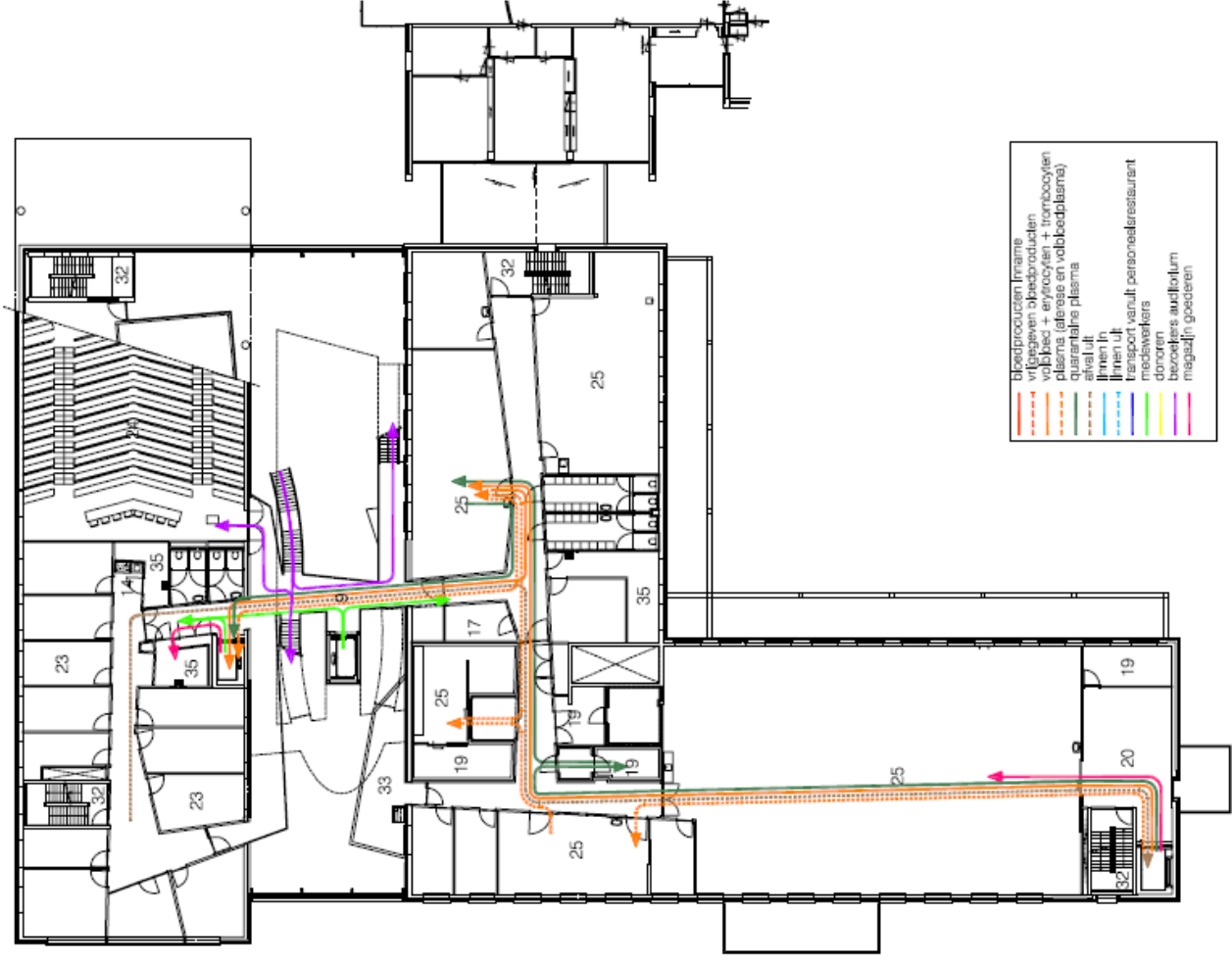
Langsdoorsnede

Bijlage 23: Plattegronden + routing

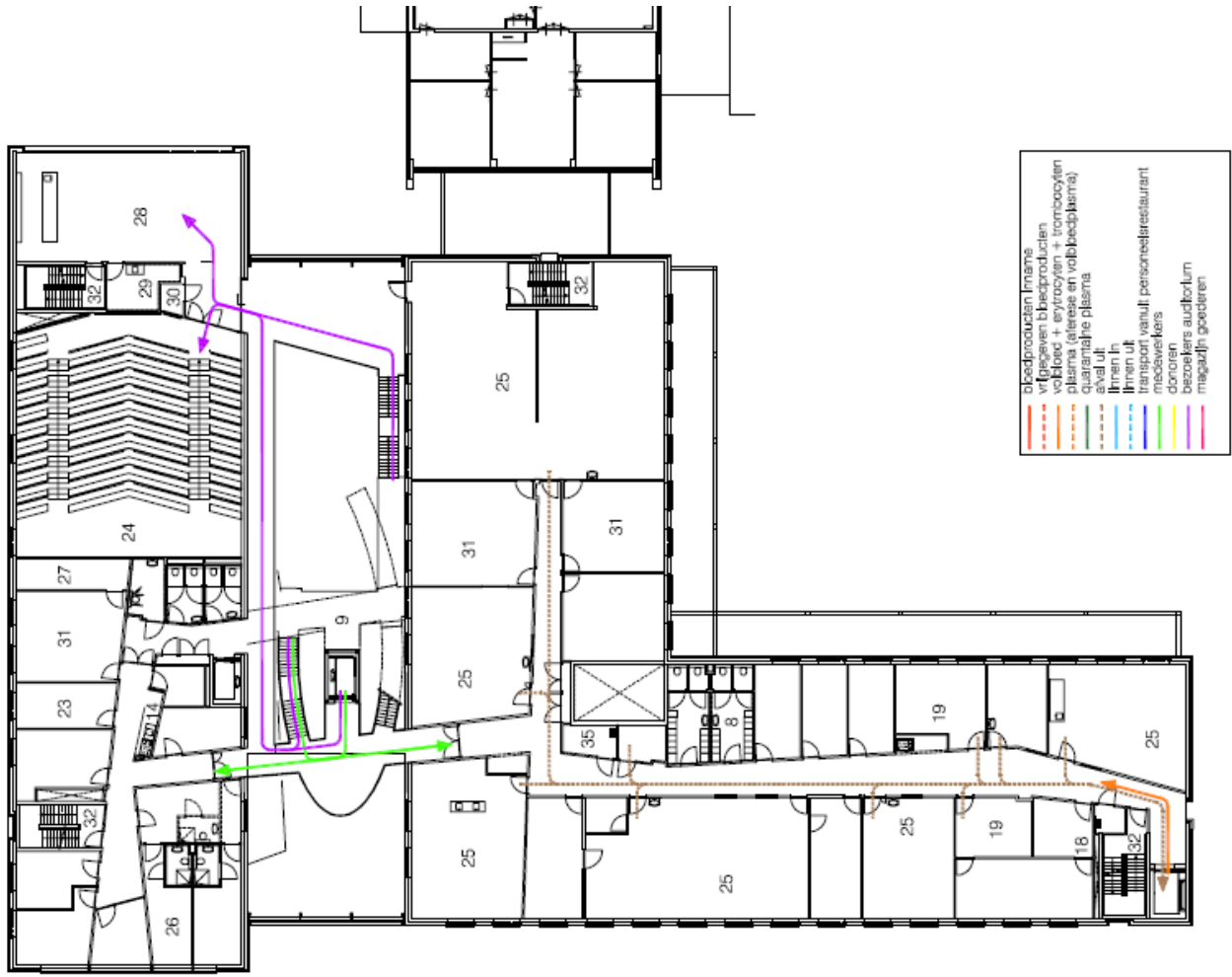
Begane grond

- 1 hoofdingang
- 2 portier en bewaking
- 3 documentatieruimte
- 4 vergaderzaal
- 5 onderwijsruimte
- 6 opslag en uitgifte (uitgifte)balie
- 7 garderobe
- 8 atrium
- 9 ontvangstruimte/wachtruimte keuring
- 10 ruimtekeuring
- 11 artsen
- 12 herstelruimte
- 13 pantry
- 14 afkeuruimte
- 15 quarantaineruimte
- 16 afvalberging
- 17 magazijn/goedgekeurde voorraad/ ruimte
- 18 bevoorradings regio's
- 19 opslag
- 20 ontvangstruimte mobiele teams/bloedproducten
- 21 hoofd donorcentrum
- 22 afnameplaatsen
- 32 trappenhuis
- 33 linnen vuil
- 34 linnen schoon
- 35 berging/werkkast

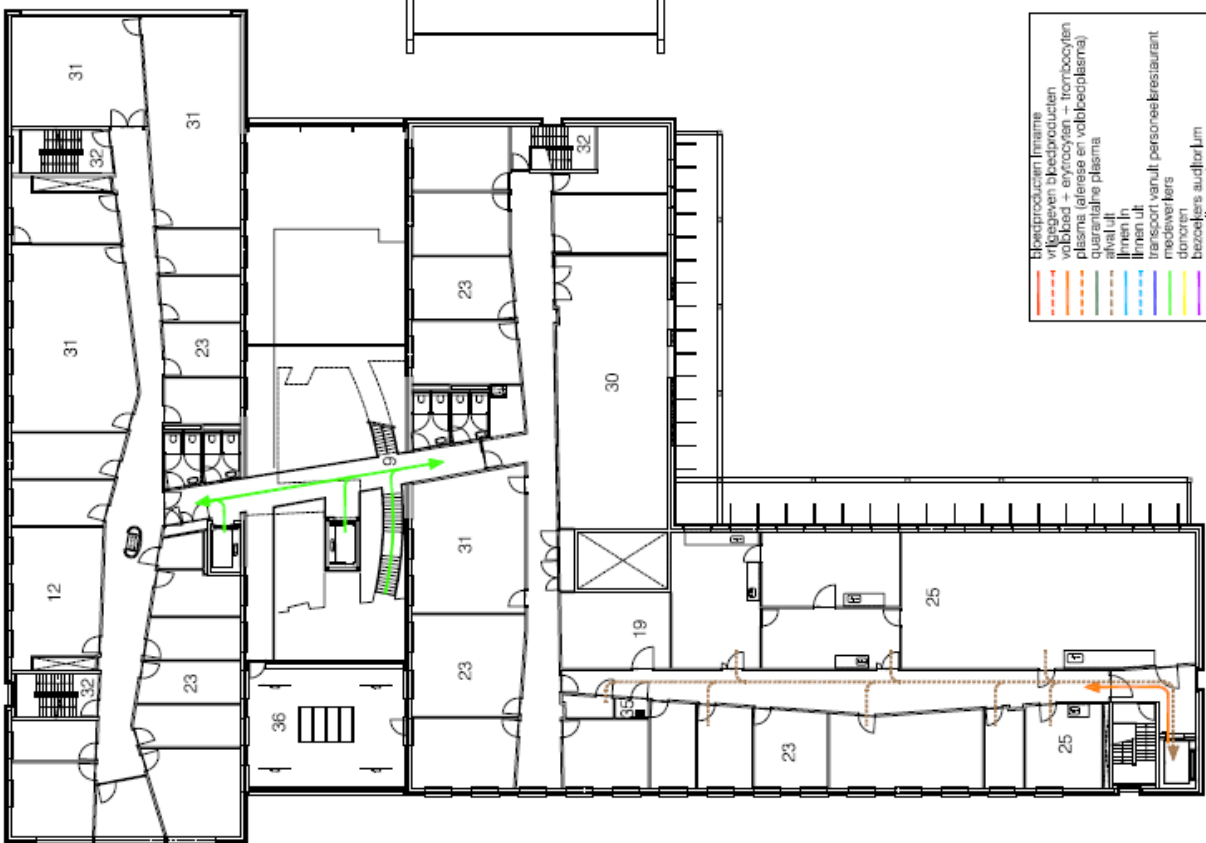
1^e verdieping

- 8 garderobe
- 9 atrium
- 17 afvalberging
- 18 magazijn
- 19 opslag
- 20 ontvangstruimte mobiele teams/bloedproducten
- 23 kantoren
- 24 auditorium
- 25 laboratorium/bewerkingsruimte
- 32 trappenhuis
- 35 berging/werkkast
- 36 (dak)terras

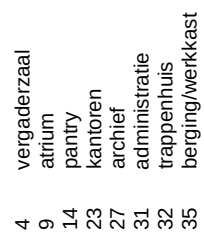
2^e verdieping

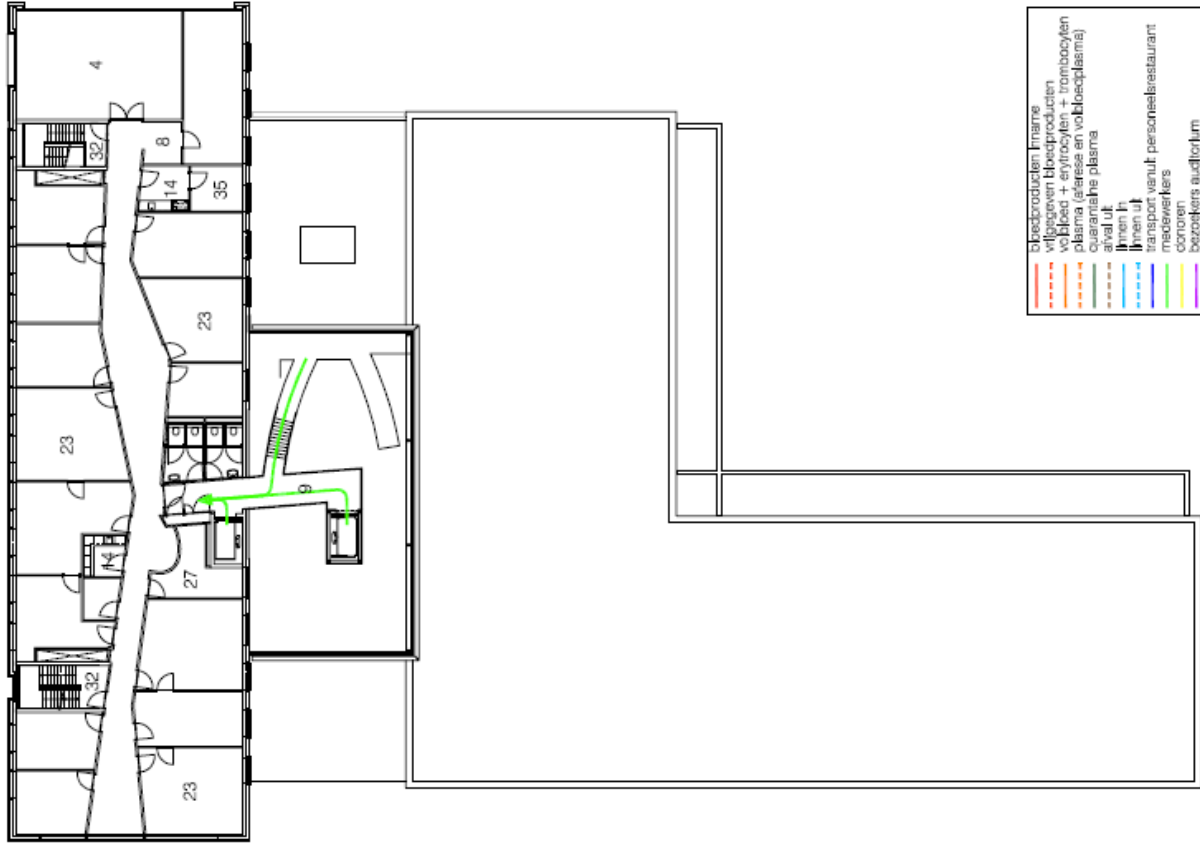
- 8 garderobe
- 9 atrium
- 12 artsen
- 17 afvalberging
- 18 magazijn
- 19 opslag
- 23 kantoren
- 24 auditorium
- 25 laboratorium/bewerkingsruimte
- 26 rustruimte
- 27 archief
- 28 foyer
- 29 keuken
- 30 technische/regie ruimte
- 31 administratie
- 32 trappenhuis
- 35 berging/werkkast
- 36 (dak)terras

3^e verdieping

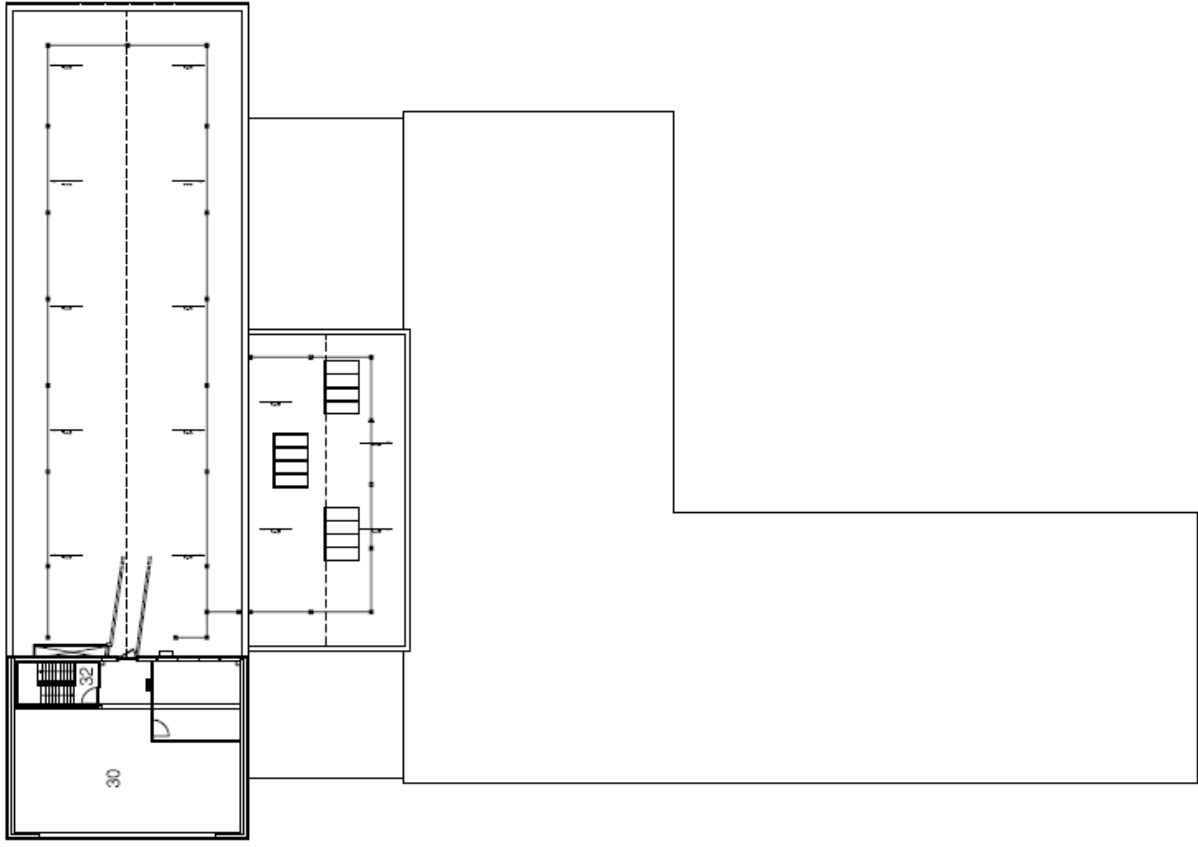
- 9 atrium
- 18 magazijn
- 19 opslag
- 23 kantoren
- 25 laboratorium/bewerkingsruimte
- 27 archief
- 30 installatieruimte
- 31 administratie
- 32 trappenhuis
- 36 (dak)terras

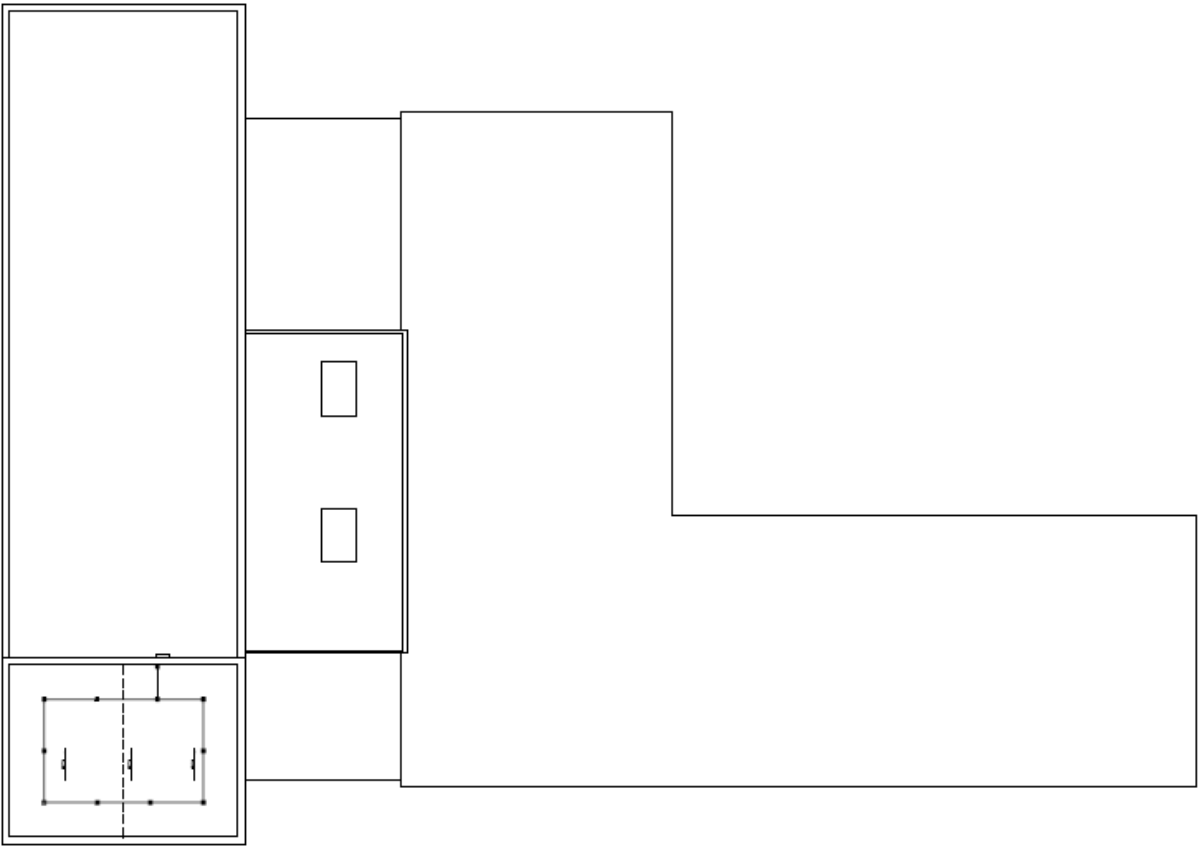
5^e verdieping

- 4 vergaderzaal
- 8 garderobe
- 9 atrium
- 14 pantry
- 23 kantoren
- 27 archief
- 32 trappenhuis

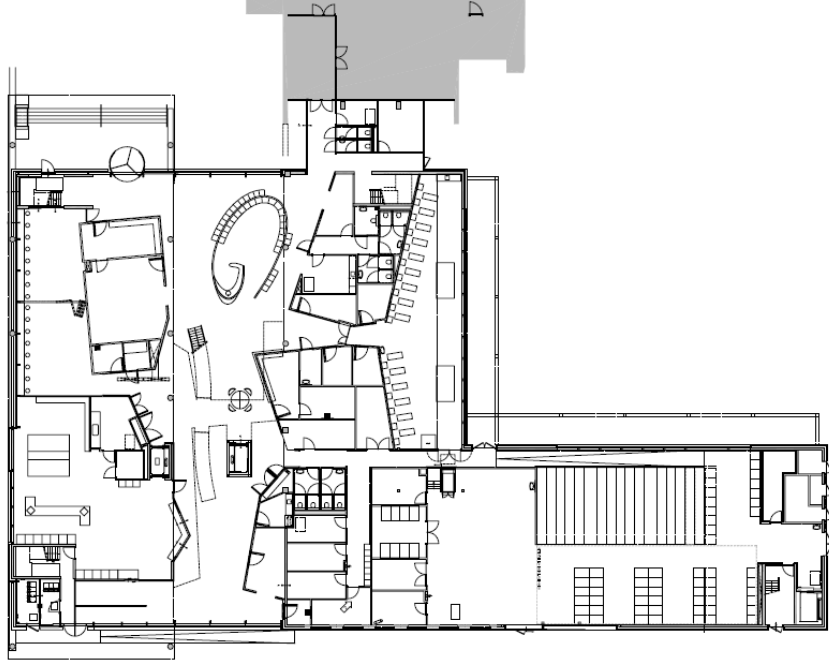
6^e verdieping

30 installatieruimte
32 trappenhuis

Dak

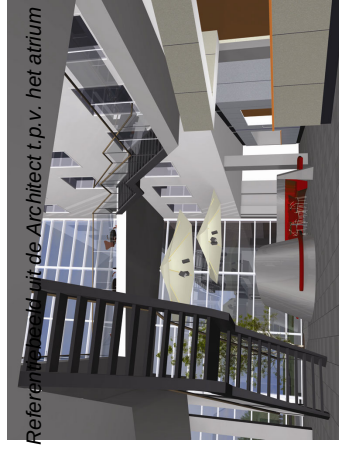
Bijlage 24: Interieur

Begane grond

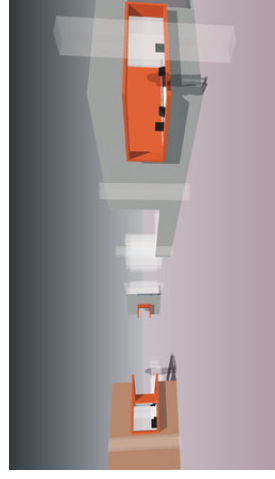

Referentiebeeld: de Architect

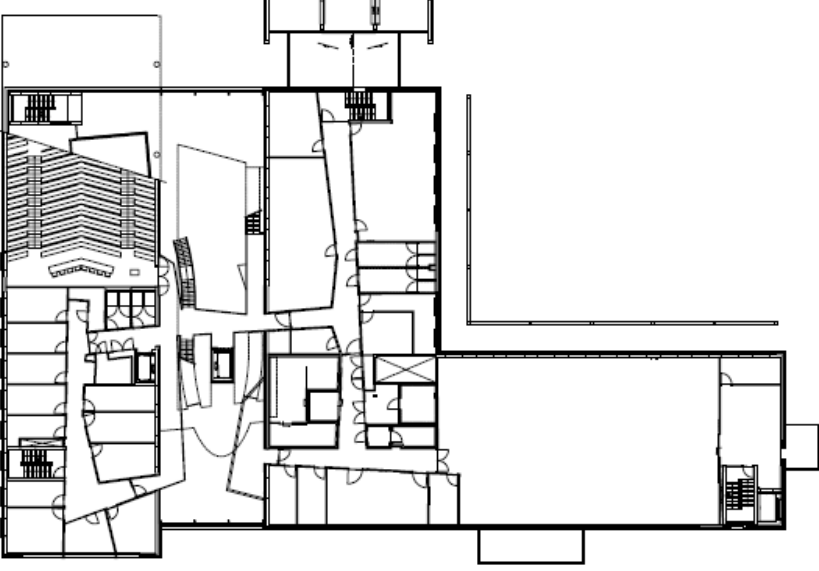

Referentiebeeld: uit de Architect t.p.v. het atrium

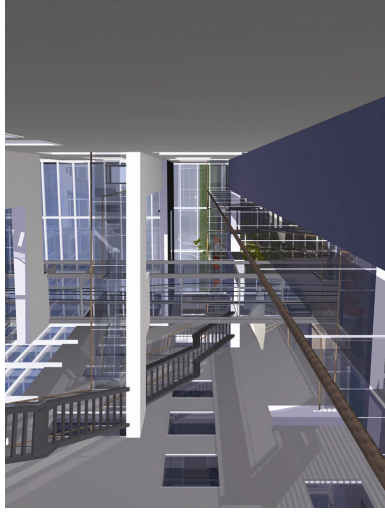
Atrium: impressie ontvangstruimte./ruimtekeuring

Atrium: impressie balies

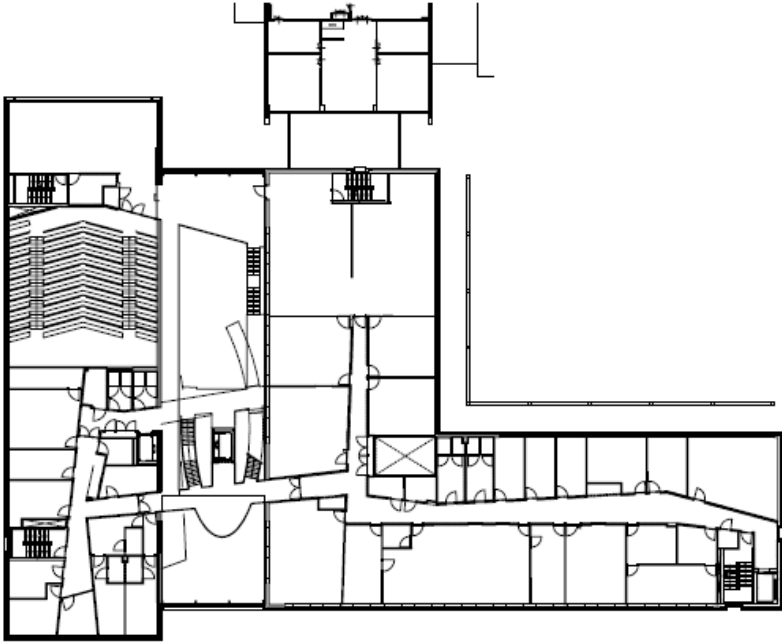
1^e verdieping

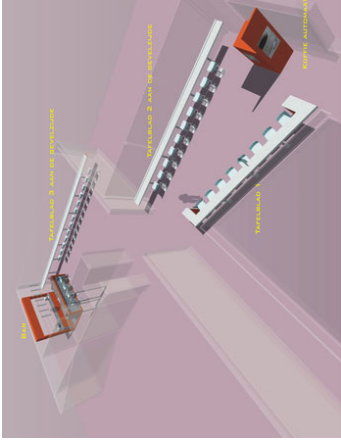
Atrium: impressie luie trap + loopbruggen

Atrium: impressie ingang naar auditorium

1^e verdieping

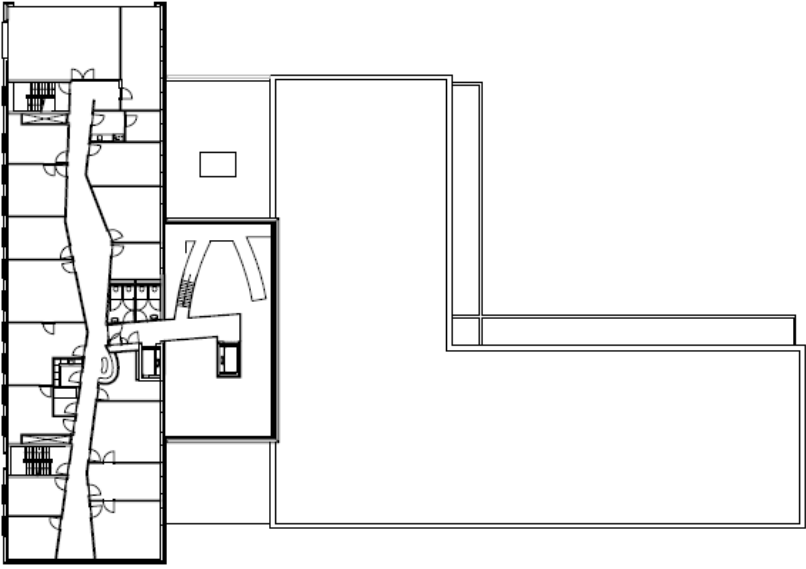
H-gebouw/atrium: impressie foyer 1 en 2

H-gebouw/atrium: impressie bar

H-gebouw: impressie bar

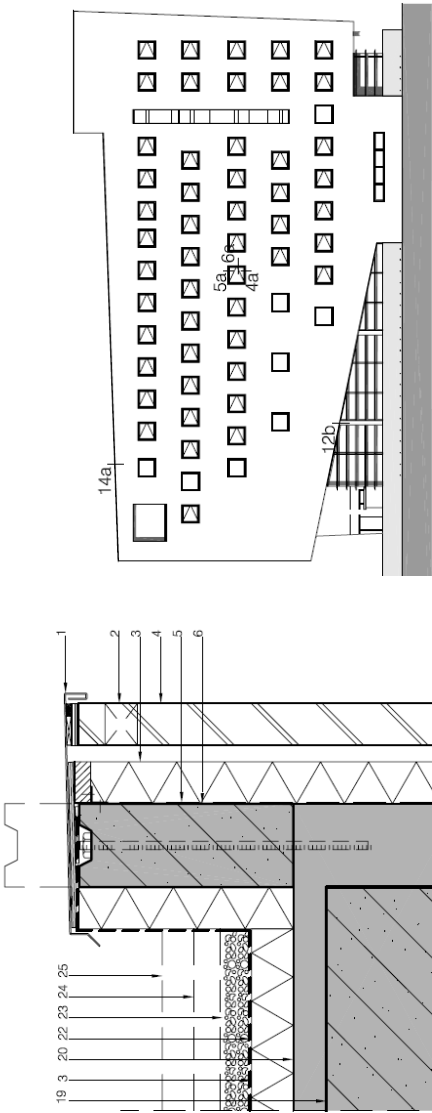

5^e verdieping

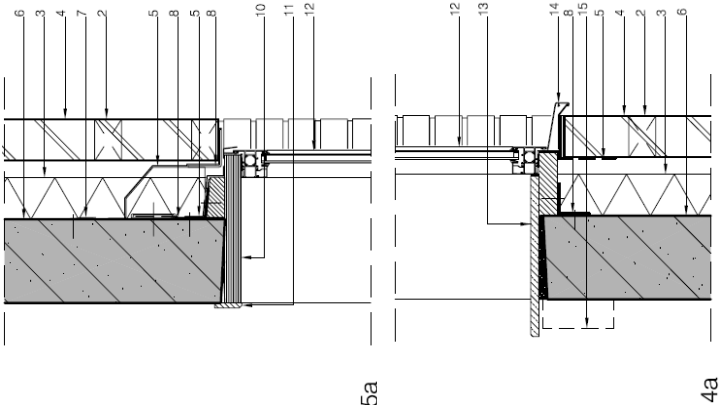
H-gebouw: impressie bank

Bijlage 25: Detaillering

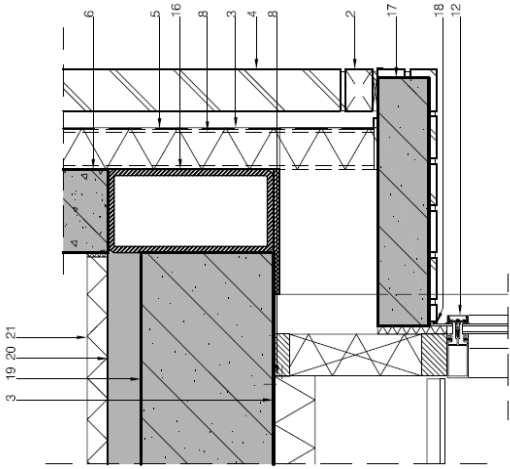

Details verticale geveldoorsnede

- 1 aluminium dakrand
- 2 open stootvoeg 1 st/m1
- 3 isolatie
- 4 metselwerk in wildverband
- 5 waterkerende laag
- 6 prefab betonwand
- 7 klemstrip
- 8 hoekprofiel
- 9 gevel- en lateidrager
- 10 multiplex
- 11 afimmerlat
- 12 aluminium kozijn
- 13 natuursteen vensterbank
- 14 aluminium waterslag, RAL 9006 met antireunfolie
- 15 kabelgoot
- 16 rechthoekige buisprofiel
- 17 prefab betonlatei
- 18 kitvoeg
- 19 (geisoleerd) kanaalplaatvloer
- 20 druklaag
- 21 afwerkvloer
- 22 dakbedekking
- 23 grind/staptegels
- 24 max. isolatie door afschot (16mm/m1)
- 25 max. grindlaag

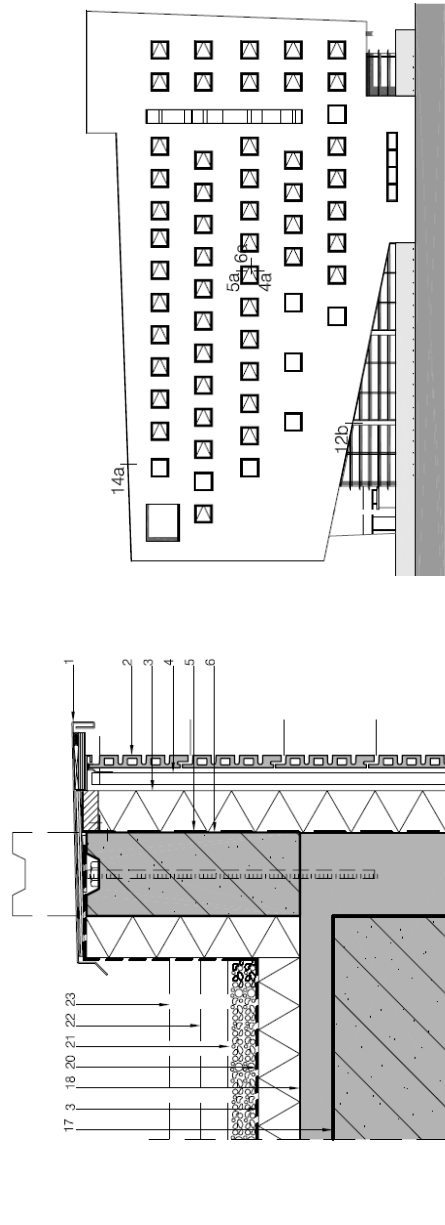

Details verticale geveldoorsnede

Bijlage 26: Details 4a, 5a, 6a, 12b en 14a

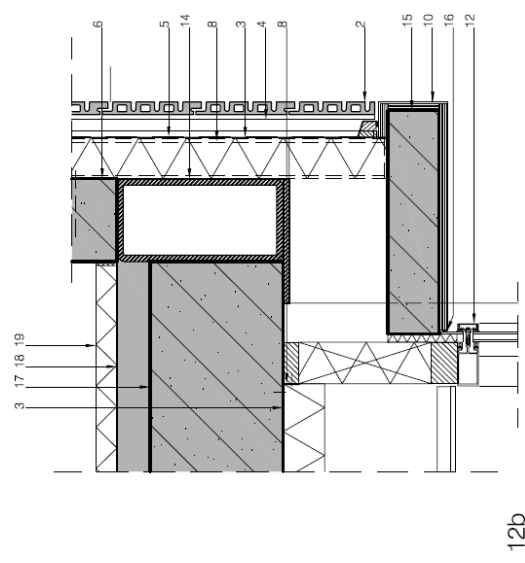
Bijlage 26: Detaillering (variant)

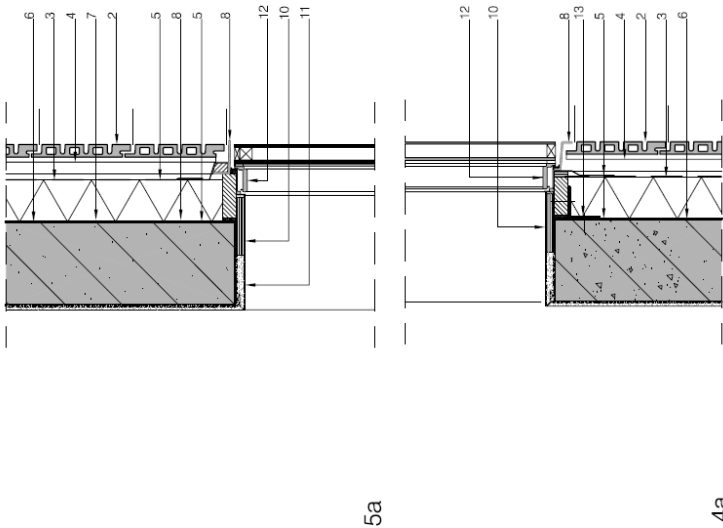
14a

6a

Details verticale geveldoorsnede

12b

5a

4a

Details verticale geveldoorsnede

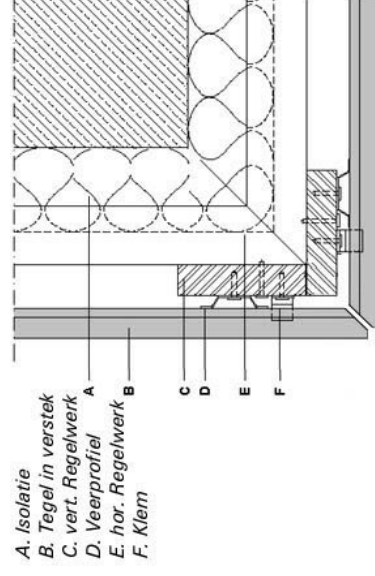
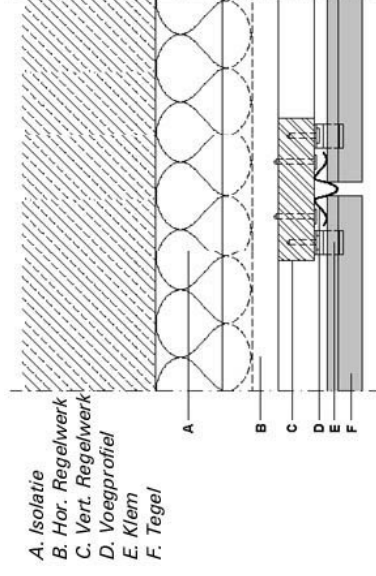
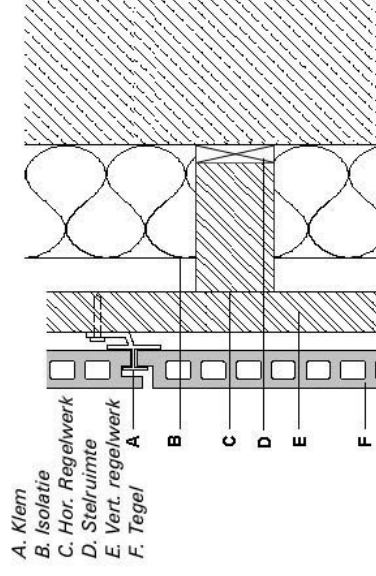
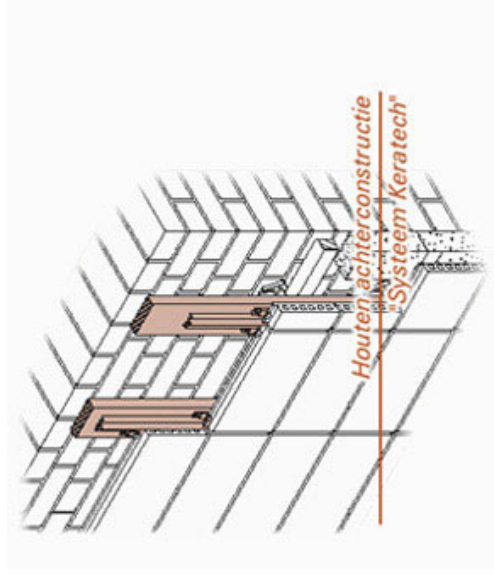
- 1 aluminium dakrand
- 2 keramische tegel
- 3 isolatie
- 4 achterconstructie (hout/aluminium)
- 5 waterkerende laag
- 6 prefab betonwand
- 7 klemstrip
- 8 gezet rvs
- 9 gevel- en lateidrager
- 10 aluminium kozijn
- 11 natuursteen vensterbank
- 12 aluminium waterslag, RAL 9006 met antireunfolie
- 13 kabelgoot
- 14 rechthoekige buisprofiel
- 15 prefab betonlatei
- 16 kitvoeg
- 17 (geïsoleerd) kanaalplaatvloer
- 18 druklaag
- 19 afwerkvloer
- 20 dakbedekking
- 21 grind/staptegels
- 22 max. isolatie door afschot (16mm/m1)
- 23 max. grindlaag

Bijlage 27: Variant details 4a, 5a, 6a, 12b en 14a

Bijlage 28: Gevels

Bijlage 29: Gevels (variant)

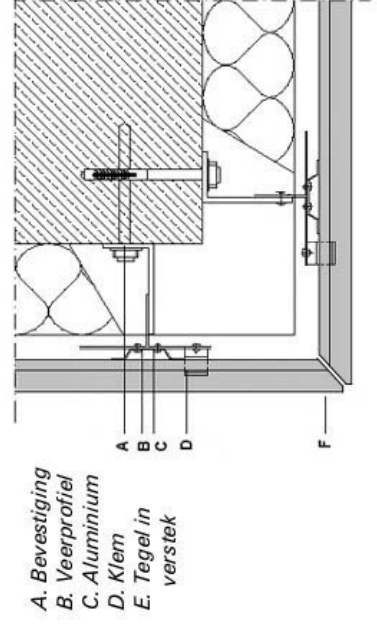
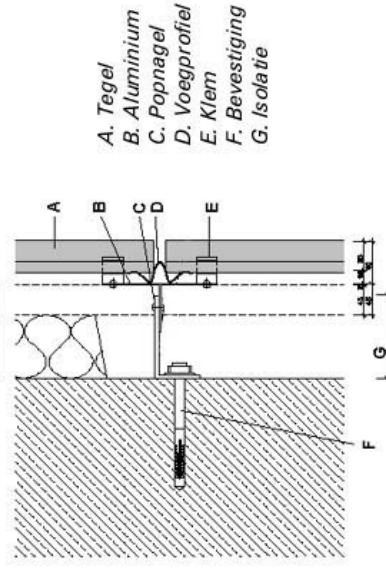
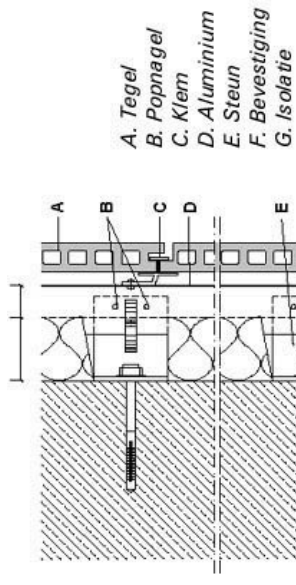
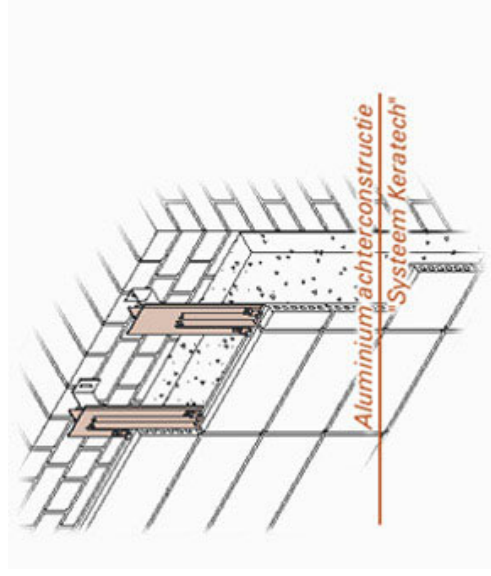
Bijlage 30: Principe details houten achterconstructie Systeem Keratech

Het voegprofiel in de verticale voeg zorgt voor:

- Bescherming tegen slagregen;
- Tegen verschuiving van de tegels;
- Veerwerking waardoor tegels vastgeklemd wordt in het klemmetje;
- Afdichting van de verticale voeg (esthetisch)

Bijlage 31: Principedetails aluminium achterconstructie Systeem Keratech

Bijlage 32: Eigen analyse: interieur

Interieur afnameruimte Sanquin Bloedbank Regio Zuidoost te Groningen.

Interieur afnameruimte Sanquin Bloedbank Regio Zuidoost te Groningen.

Impressie tafel in afname ruimte Sanquin Regio Noordwest te Amsterdam

Impressie afnameruimte + tafel in afname ruimte Sanquin Regio Noordwest te Amsterdam